ТАХАН ШИЙ БОЛХ ДIАБОЛАБУ КПСС XXIII-ча СЪЕЗДО!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1966 шера 26 марта Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум хилар.

Пленум хьежар КПСС Центральни Комитето Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда лургйолча отчетага. Цу дешах Пленуме доклад йир КПСС ЦК хьалхарча секретара нов. Л. И. Брежнева.

Пленумо массава раьза а волаш чIоагIйир Центральни Комитето Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда лургйолча отчетах йола доклад.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII СЪЕЗДА ЛУРГЙОЛЧА ОТЧЕТАХ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМО 1966 ШЕРА 26 МАРТА БАЬ СОЦАМ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТО СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДА ЛУРГИОЛА ОТЧЕТ ЧIОАГIЙОЙЛА.

Капитон ЧАХКИЕВ

СОВЕТСКИ САГ

Аз доккхал ду,
Заман турпал хиина,
Се даим лаьтта
Вусаргволандаь,

«Советски саг» аьнка
Дунеи чу вена,
Халкъйи тIехьле баьхьан
Айса къувсандаь,

Коммунизма маях
Хьалбаьинача мехка
Ираз кхолла пхьар
Се воландаь,

Дарзах - дуIах
ЦIаккха бIа ца тоссаш,
Дуне эргадовхаш
Се воландаь.

Аз, шаьрде дезе,
Шаьрду лакха лоамаш,
Хий доацча ара
Аз фордаш дехк.

Планеташка кхача
Уйла ю аз тахан,
Адам ца дахача
Сигал наькъаш дехк.

Деналца - хьинарца,
Хьашт - дий, Iилман дакъ
тIа

Соца нийсве турпал
Истореи чуъ вац.

Цудуъла ду аз доккхал
Сай сийлахьча дакъах.
Са цIи лаьттара цIаккха,
ЦIаккха дIайоврглац.

ШИНАРДИ,
29
МАРТ
№ 38 (4200).
1966 шу

Мах 2 кап.

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПАРТИЙНИ ГРУППАЙ — ДЕННА ТЕРКО

Вай парте лард йолча мехкашкарча партийни организацей керттера звенош я партийни группаш. Уж латт коммунист хьалъара тIехьа лоаттабеча къовсама хьалхарча мугIаре, къахьегамхоашта юкъе бен болча организаторски идеологически болха юкъе хьинаре дакъа лоац.

Парте Уставо кхача тайпара эгара лукхагIа лаьрхIача партийни группе чувоагIаш итт — пхийтта коммунист мара хилац, бакъда уж коммунисташ производстра доархIамерча участкашка нийса хIоттабаьча, царна керттIа, доагIача бесса мулгаедеча, партийни дисциплинеш чIоагIа лоаттаеча царех боккха низ а партийни организацей ицхьанкIа хIанах хувоаргбоаца гIолчаш а хул.

Партийни решенеш вахаре чакхъяхара, тайп-тайпара дела партийни организацеяшта хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара, къахьегара дисциплина чIоагIъяра, социалистически яхь шарра йоаржаяра боккха доархIам болаш я партийни группаш.

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумаша йовзийна торонаш хьайийлай дIахо мелла экономика айара, советски халкъа хьал-торо лакхъядара, уж я 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабалабара пхе шера планех йолча КПСС XXIII съезда Директиваша ларде латтараш а. XXIII съезда Директиваша хьалхашка оттадь сийлен дехкараш кхоачащдар из да тахан партийни организацеша, цар эгара аIамагIча ячейкаша партийни группаша беча балха юкъе керттердар. Веррига теркам тIабахийта беза керда торонаш лакхъяра, къахьегамхой парте хьалхашка оттадь дехкараш кхоачашдара оарцагIбахара.

Партийни группана чувоагIача хIара коммуниста боах массанена гуш ба, хIана аьлча юкъарчел довзаш къахьегамхошта юкъе ба уж болх беш. Наггахьа санна партийни группа, хIара член производстве хьинаре дакъа лоац, шийна тIадилла гIулакх кертта кхоачашдойя, шийна уллув латтача новкъосташта по хьохам теле цун каха сий дергда, цо яхачунга ладувгIаргда. Цудухьа хIара партийни группе даим терко е еза шийи члений сий лакха лоаттадара, къахьегамхой хьалхарча мугIарашка уж хиларе тара.

Вай парте организационни структуре партийни группал лоахагIа звено яц, цо юкъарчал довзаш бу къахьегамхошта юкъе болх. Коллективана хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара нах оарцагIбахара йола партийни влияни айлу, наггахьа санна партийни группаш производства керттерча дешай терко еш хуле, цох хIара член шийгара хьовкам ледаш хуле. Дукха я вай республике шоай дехкар нийса кхетадеш а партийни болх дика вIаштIехьбаьккха дIахьош а йола партийни группаш. Дика болх бу «Грознефтехимстрой» яхача треста № 9 йолча СМУ цхьоалагIча участка А. Башкин керте латтача партийни группа, цун хIара член вa производстве шийгара дика гIулакхаш хьагойташ. Масала, коммуниста Андрианов Василий Архиповича, магинто тIоахаш санна тIабеш нах. Из дика слесарь, цIека лог долаш дика саг ва. Наьха эгара дикагIар, сийрлагIдар бIарра а гу из хьал а леац коммуниста Андрианова. Коллективана миштта дика сий деш ба партийни группа членаш вн. Власов, Попов, Мамаев, Байсангуров. Производства юкъе кердадар, толамагIдар юкъаоеладераш коммунисташ ба. Царех дукхагIбараш рационализатораш ба.

КПСС Программа тIа яхача тайпара, советски халкъа керттера экономически дехкар да коммунизма материально-технически база хьалъяр. Цудухьа, партийни группай дехкарех керттердар да производстве дегIайоалаяр. Из дика кхетаду Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода № 1-2 йолча установка партийни группе (партгрупорг н. Бутов). Предприяте эгара хьалха цу группа членаша хьаллаьцар нефтемасленавола коллективо дIайолаь комплексни экономически эффективноста тIехьара социалистически яхь. Укхаза массахана терко я производстве дегIайоаларa, социалистически дехкарш кхоачашдара. Цудухьа заводе эгара дикагIйолчарех цаI дарх! из установка.

ХIаьта хьалхарга вай № 7 йолча треста Грознески монтажни управлене № 6 йолча участка партгрупа вахарера масал. Грознески нефтемаслозаводе атмосферно-вакуумни трубчатка хьалъеш латтача хана цхьа юкъ яр металлоконструкцей монтаж еш монтаж яра бахаш тIехьацхьа дуваш. ХIаьта цу хана партгрупо шоай торонашка а дъехка, дехкар тIайдуваш. ... Эрсанча группа — 11 коммунист уж болаш хана хьалха кхоачашде. ... — дикай хьокхаман установка коллективо оарцагIъяьккхар из дени кхоачашде.

Социалистически яхь вIашагIйоалар, къаьстта цун лакхехьара форма — коммунистически къахьегамо тIехьара болаш — партгрупай керттерча дехкарех цаI да.

Дукха дика гIулакхаш даьд цу къакъехьа Сунженски района ЦIеча Эскара цIерахча колхоза партгрупаша. Царех хоп яхьа мах бе, доагIта тIехьа къахьегамхой бахе. Из бахьан долаш хьалхарча шерашка тIехьабусаш, рентабельни боанаш хиина болхам укх тIеххьарча шерех — шира шера районе дикагIдоача боахамий мугIаре яттаб. Пачхалъахкеса продукци йоакара план совхха хана хьалха кхоачашъяьй.

Бакъда, кIезига яц республике организационни болх во вIашагIбаьккхо йола группаш. Цар хIама а терко яц шоай члений аьнгардий ... рхIам лакхбара социалистически яхь йоаржаеча царга хьехам телойтара. Хьамаргьа вай Шаьларча шекар доаккхача завода партгрупаш: Каьхаьта тIа мара болаш яц уж, цхьакха а болх бац цар беш, во йоаржае социалистически яхь, экономика дешай терко яц. Тахан а уж совхха план заводо кхоачаш ца яр. Йштта во бу болх Грозненски электромеханически завода партгрупашка а. Цар дукха ваиани яц производственни гIулакхаш дика делайгара. Заводе кертгарa кийсау къахьегама а производственни а дисциплина телхаеш.

Юкъьанцарча партийни организацей бюрош парткочаши декхарийла я шоай чIоагIон — партийни группай даим терко е, хадданза царна новкъостал де. Вахаре хьахьокх наггахьа санна партийни организацеша партийни группай маккай терко еш хилча, цар болх воалуш хилар, производственни гIулакхаш дика хуйлаш хилар. Юкъьанцарча партийни организацеша хадданза томе еза партгрупай опыт, из шерра дIайовзайта еза. Партийни группайоъта хадданза методически новкъостал дар а уж организационно-политически болх бе Iомаяр а партийни бюройи комитетийи дехкар да. Партийни балла кердача почина, инициатива шерра ... балар аз да де дезар.

Партийни группай болх тоайера чIоагIа оарцагIбала дехкаррийта я КПСС торкомаши райкомаши. Цар семинареш, занятеш е еза партгрупоргашца, партийни балла практикаш кхетабе беза. Производственни гIулакхашца бувзам партийни болх дIабахьа, коммунисташа телача критически замечанешкеи предложенешкеи шийна ханнахьа хьажара тIалйца решенеш нийса кхоачашъе еза парторгупаша. Тахан партгрупай зоархIамера дехкар да пхе шера планех йолча КПСС XXIII съезда Директиваш хIара къахьегамхочоа дIайовзайта, социалистически экономика дIахо айара эшай терко е.

КПСС XXIII съезда сийна

КХОАЧАШЪЯЬЙ ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛА ПЛАН!

Парте XXIII-гIа съезд хьесталача денна къахьегама толамашца вакъа яьхар республика промышленни предприятей коллективаш. Йоргиа промышленни продукци арахецара хьалхарча квартала план хана хьалха, 28 марта кхоачашъяьй республика промышленносто. Ер бутт боалехьа планал совгIа кхы а миллион сома маьха продукци яхоачаргьа мехкага мехкдаьттахоашкара, химикашкара, машиностроителашкара, энергетикашкара, пищевикашкара, кхыча дукхъей болхлошкара. Задани тIеххкоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъара а.

Пятилетка кердача шера хьалхарча квартала планах, лаьрхIа хиннача лакхагIча темпашца дегIаихад деррига керттера доакъош.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш болча промыслай, заводий, фабрикай болхлоша шоай деррига ниокаш оарцагIдаьхар общественни производства экономически эффективность лакхъяра, хIаьта из бахьан долаш промышленность еррига а хьайийлаза продукци яккхарга дIаболда мах лоабарах 1-ча квартала хьалхарча 2 бетта кходаь ахча 825 эзар сом хилар.

Промышленноста болхлошта юкъе тIа-тIа шерагIа яржаш латт 1966 шер — кердача пятилетка хьалхарча шера тIаийна дехкараш тадаме кхоачашдара болаьь социалистически яхь.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Хьайбаш леладелга дегIадоалалара, дуъх, шура, фташ, тха, кхыйола продукци йоаккхилга а кийчъелга а алсамдаккхара толамаш дахарах 1966 шера 22 мартерча Указаща СССР Лакхехьарча Совета Президиуме СССР ордешаш медалеши енай хьайбаш лелаячча болхлой йоккхача группана, цу дакъе Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама, заготовительни, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешка гIолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Данилов Григорий Даниловича — республикански ветлабораторе директора.

Корнилов Вениамин Николаевича — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета редактора.

Юрченко Федор Ивановича — КПСС обкома отдела заведующена.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Гудантова Бека Ацдиилайна — ВЛКСМ обкома секретара.

Дудник Захар Степановича — Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министра хьалхарча заместитела.

Марченко Вера Мотвеевнайна — юрта боахамеи заготовкайи болхлой профсоюза обкома председатела.

Петросов Георгий Арцаковича — Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства отдела керттерча зоотехника.

Пашинин Николай Владимировича — КПСС обкома отдела заведующе заместитела.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Дукуев Наший Хьамида — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета отдела заведующена.

Исаев Iумарий Хаабулата — «Сельхозтехника» республикански объединене председатела заместитела.

КПСС XXIII-ча СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАШ

ГАИРБЕКОВ М. Г. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель.

ПАУК М. Я. — «Малгобекнефта» Ленина ордена цхьоалагIча промысла заведующи.

ЧАХКИЕВ О. А. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

ПОЖИДАЕВ В. П. — КПСС Наурски райкома хьалхара секретарь.

АБДУСАЛАМОВ Ш. А. — Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председатель.

КОЛЕСНИКОВ Н. К. — Красный молот» завода директор.

ХЬОНА, ДАЬХЕ!

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

Карабулакски бурув деттача контора мехкдаьтта тохнараш дикача къахьегамца толамашца вовшахь баьхкаб КПСС XXIII-чу съезда.

Къе льинача коллективаший дог гІоздолха хьонхенаш дикахаьд. Уьх шера мехкадаьтта долла керда моттиг гучаьйккхий Серноводехь. Цига кхьаьсна скважина бурув тохаш яр, хІинта съезд болх бе йолалуча денношна бурув деттараш мехкдаьтта тІоенашки кхаьчар цу скважине а.

Контора коллективо хиллал хьалха кхоачашъйина бурув тохара квартала план. Яхье хьалха латтачарех я буровой мастера В. К. Широкостуна кулгалду бригада. Иа бригада я конторерча бригадашта юкъе мастера хьалха юрски тІаьхьакха кхаьчар. Съезда сийна 20-чу мартага кхачалехьа бурув тохара ах шерд план кхочашъе социалистически декхараш тІелйиццадар цо. Шиа денна дош юлоцна кхочаш а деш ах шера план хІинцалехьа кхоачашъйина бригадерча бурув деттараша.

Уьх денозна Карабулак кхачу поселке хиннача митинге Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретаре Н. Омцикова Сийлен грамоташ елар цу бригадерча дикагІболча бурув деттаршта: буровой мастера В. К. Широкостуна, бурув деттачун гІоьнчана М. И. Чинкова, Н. К. Долина. Серноводехь йийдан ціо мехкдаьтта гучадаьхнарех Сийлен грамоташ елар бурув деттарий мастераша Торпиньщикова, С. Пре- тосова, кончагІболча мастера А. Катасонова, бурув деттачо Ф. Степанова, кхычарна.

Уьх шера йатта дика къахьегаш я бурув деттарий мастераш В. Мищук, А. Печенов кертте латта бригадаш. Съезда сийна къахьегама вахте я эттахІаннлехьа бир бетта план кхоачашъяьй цао. ХІинз уж шишхе бригада ийн бетта чотах къахьегаш я.

Бурув деттараша ерргга шолй уйлен теркаш тІабахийтаб бурув тохача керададараш юкъекхахьара. Масала, лоьбата маркхаза инвестиционни ерад соьгІа хІинцачух тІехьагІа гипсовеш ерад цуьна. Цо дикка аттача болхбаргба болх.

Заманкулерча №№ 65, 67 йолча скважинашка промышленни испытани еш я ГрозНИИ конструкцех ерахийнача цхьаннйроновчни останита. Цох хьахихадар дикка да. № 67 цхьаннирошечни остана ца хурадаш бурув техар итт метр.

ЧІогаІа теркам тІабохийта болхлошка деллийтара а. Шиа шаь гарта саг делааш на Карабулакски віашагІъекхача производствени - техничеси курсашка. Цига бурув деттараш Іамалу авари ца хулийташ бурув тоха.

Карабулакски контора бурув деттараш керда толамаш дохьий бу хьоьстарча парте съезда сийлахь.

А. БАНАЛЮК.

СЪЕЗДА СИЙНА ВАХТЕ

1966 шера лекха йуюнъэи цхьаьне шера социалистически иль йоцийнарг юртбоалама къахьегамхоша.

Тиьаь йоаьагІа март иьатІадхочаш 32,8 ЭЗАР ГЕКТАРА ТІА БІАЬСТАН ЮХЬЕ ЮВ КУЛЬТУРАШ ДІАЙИНАЯ РЕСПУБЛИКИНА КОЛХОЗАШЕН СОВХОЗАШЕН, из хул планех біаьсти діаде йезачох 17 процент. Сахкь цу хана шозза кІезигагІа дар. Платийна лаьрхІина плата-бобани ераш 14,4 эзар гектара тІа діайийнай, из хул планех діа еачох 72 процент, цкрех плата-бобани ерш 6079 гектара тІа дийнай, из хул планех 79 процент.

ПЛАТА-БОБОВИ КУЛЬТУРАШ ДІАЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯНА ГРОЗНЕНСКИ, МАЛГОБЕКСКИ, НАДТЕРЕЧНИ, НАЬСАРЕН, УРУС-МАРТАНА, ШАЬЛА, ШЕЛКОВСКИ РАЙОНИЙ БОАХАМАША. Цхьаболча уж культураш діаера дикагІа йола агротехнически хьайладаш латте а план кхоачашъяьлац Ачхой-Мартана, Гудермеса, Наура, Сунженски районий боахамаша.

Діадахача шерачуя дукха дукхагІа гидувргана, ноартол, бьцца деараш діайийнад уьх шера колхозашен совхозашен. Юккьайца 140 гектара тІа шекара свекла діайийнай Гудермесски района.

КХАШНАРА БАЛХАШ СИХДЕННА ХА Я ВІАНЗАРЪЯР. ЦУДУХЬА БЕРРИГА НИЗ ТІАБАХИЙТАБ ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША БІАЬСТАН ЮХЬЕ ЮВ КУЛЬТУРАШ ХАННАХЬА ДІАЙИЙНА ЯХАРА.

В. ГРЕБЕНЩИКОВ.

СССР ЭКОНОМИКА КЕРДАЧА ПЯТИЛЕТКЕ

Промышленни производства беарам 47—50 процент лакхдургба 1966—1970 шерашка, цу дакъе «А» группе — 49—52 процент, «Б» —43—46 процент.

1966—1970 шерашка электроэнергетика, машиностроени, химически промышленность, металлурги сихагІа дегІаккхувла, діадодар кІезигагІа а долаш обществана эшараш кхоачашдеш долча, экономически пайданагІа долча производства тайпаш дакъа лакхделерхІ.

1970 шера вай мохка хьайоаккхаш хургья 840—850 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги (1965 шу — 507 миллиард), 345—355 миллион тонн мехкадаьтта (1965 шу — 243 миллион), лоаладергда 124—129 миллион тонн болат (1965 шу — 91 миллион). Хьаеш йола пластически массаши синтетически кІуьнаши 821 эзар тоннага, химически хьоасий — 407 эзар тоннага діакхоачадир 1965 шера. Пятилетка чаккхйоалача хана вай мехке хьаергья 2100—2300 эзар тонн пластмассаша синтетически кІувнаши, 780—830 эзар тонн химически хьоасий. 1970 шера 3.570—3.670 миллион сома маьха приборашн автоматизаце средстваши (шоай запасной оатхалаш а тІехьа) арахеца лерхІ. 1965 шера уж хьаьяр 2.078 миллион сома маьха.

ХАРЬКОВСКИ ОБЛАСТЬ. ХІара ва 200 эзар киловатт йоахача Змиевски ГРЭС-а ялх энергетически блоко хІара деннен бийсаннен миллионаш киловатт-сахьат электроэнерги йоаь, цунца Харькова машинашъяраш, Белгорода цементникаш, Донбасса шахтераш, юрта боахама къахьегамхой Іалаш а беш.

КПСС XXIII съезда Директивай проекта тІа белгалдеш ГРЭС-а шоллагІа аргІа хьалъь йоахийна. Указза хьакъергІоаш я юкъера низ 1200 эзар киловатт хургболе кхы а ялх Іалаьмате йоацца энергетически блок.

Сурта тІа: лърдетьа — машинни зала юкъера сурт; цига боле бен я юкъера низ 1200 эзар киловатт хула ялх блок. Аьттехьа — № 3 йолча управлене блочни шит. Указза етаьй универсальни вычислительни машин; цо тІаьхьойн лаьттабу юкъара низ 400 эзар киловатт йолча блокий балха. Цоано біаргтураш ба (лъраьхьара аьттехь) машинистам Григорий Ковесник, Владимир Дидынов, управлене щита дежурни Анатолий Скворцов.

А. Татаренко сурт. ТАСС фотохроника.

Ювцаш я КПСС XXIII-ча съезда Директивай проект

МАМОГГА ДИКАГІА ХЬУВКЪАДЕ ЯЛАТ

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йолча КПСС Директивай проекта тІа аьннад, юрта боахача дерригга доакъош айдара, хайкъа вахара хьаа тоадора хоалайболлаш доархІаме да ялат мамогга дукхагІа даккхар. Цу гІулакха шера юкъера лаьрхІача доаккха ялаг соахкарчул 30 процент дукхагІа хиайта дерхІ мекка ухх пхе шера.

Из декхар кхоачашдара юкъе шоашкара доаггІаш дола дакъа лаца дезаш я Нохч-ГІалгІайчен колхозаши совхозаши.

1966 шера а денз цІенхаштта гІа баккха бела ялат дукхагІа даккхаргахьа а ялата культурай хьувкъам лакхбаргахьа а. Цо торо яла еза 1966 шера ялат кийчдара планаш кхоачашъелга, планал соьгІа цачрахьалхенга дийт вовкхилга Іалашдара. Из віаштІехьдолакхалургда колхозашен совхозашен уьх шера дакхта лаьрхІачул дукхагІа ялат доаккхилга Іалашде йиш хулийташ йола агротехнически организационни мероприятеш кхы тІа а чакхъяхара чотах.

Дерригга чудахьаш дола ялат делаш долча кхоачамех пайда эцара чотах, планах лаьрхІачул 13 процент дукхагІа чудахьилга Іалашдергдола мероприятеш оттаеш латт хІана республика боахамашка.

Эггара кьалла хиш декхача лаьттаех бизза пайда эцайза барган. Планах лаьрхІачул соьгІа пхи эзар гектарага діакхоачташ дакча гурахьа дийна ялаташ тІаделча лаьтта хий дилла торо йолаш я Науревски, Грозненски, Гудермеса, Ачхой-Мартана, кхыча районий колхозашен совхозашен. ХІаьта цо йиш хулийтаргья цу лаьтта хІара гектара тІера лаьрхІачул соьгІа ах тоннал кІезигагІа доацаш ялат чуда.

Дерригга чудахьа ялат дукхагІа хилийта деза кІоторгаш тІера діаьхаш уншаш бокъаьли мукъадахача лаьттанка а сенна гаьнашта юкъера бокъаш, хьув юкъера шалра моттигаш, кхьараш оахаш а кен, горох, соргс, хьажкІаш, кхьбола ялата культураш дукхагІа діаера чотах.

Республика колхозашен совхозашен доакъаройна лаьрхІа дукха діайийнад гурахьа дув ялаташ, хІаьта карех тоьал дараш ялатийна лаьрхІа чуйц йиш йолаш да. Цо а дургда кхы тІа а итт эзар тонн соьгІа ялат.

Планал соьгІа 370 гектара тІа дуга діаде а цу тайппара ялат 1300 тонн дукхагІа даккха а лерхІаш я Гудермеса, Науревски, Сунженски, Шелковски районий колхозашен совхозашен.

Цуша цхьана ха йиш мел яр ле деза ялатий культурай хьувкъам лакхбара дерригга чудахьаш дола ялат алсамдоаккхаргдоа вовкъ из хиларах тарра.

Цу гІулакха бокъонца лаккхе беш юртбоахама культураш кхеира агротехника боарам. Уьх гарггарча хана кийчъе еза, хІара колхозен совхозен діадувча фу фондаш, біаьстан юхье дув дерригга ялаташ дикагІдола фу а тоссаш діадер духьа госресурсашкара хьаьхьадаь кондиционни сортах делеи фу хьоацаш хулаш деза кондиционни сортехи доаца фу, цо дикка а дикка хьувкъоргда ялат.

Ниса пайда эца беза техниках. Машиний балха оасарле лаккъаран лаьтта дикагІа тоадараш шоашта кхы чамхилла культиваторий кхыча машиний оатхалаш кхы а Іалашде еза хІара боахамо. Колхозашен совхозашен декхарийла я біаьстан тоша кхаьнна балхаш дечча хала тракторий агрегаташ нийса віаштІоэъахара, царга дертгІа болх байта.

Діалхача шера опыто а хІаьта шитта уьх шера біаьстан юкъе кхайна діадоладаьча балхаша а хьахькхачех, біаьстан юкъе ялатий діадувча хана дукхахча боахамашка цийелуш дела керттера кхоачамбоахар да ялатам діадале хьалхагІа деш дола балхаш хІана а эсала хилар, хІаьта из балхьи долаш ялата хьувкъам лох а ду, чуначе хана из дукха да а дов. Ялаташ діаделехьа кхаш шьар во ду, хІаьта пулхудех геттара хала хул ялат хьаккеи каспах удар хьалъацен. Сеялкаш во кийчъю, ялаташ діаде чисткаш, волокушаш, айга катокнагаш хилац, кхыметтел цхьаьа тоадеш хул декхам сошникаши, хІаьта цу долача хІамаша вовкъарло я діадийна ялатий дика тІадалара. Сеялкашца болх беш йолча чардаш тІарча тракторашта тІехьа лер йоаеш йола устройствам кхаш. Уж тайпа кхоачамбоацараш да Грозненски района 1-ча Малцерахча, Шелковски района «Червленский» яхача колхозашка, «Старо - Юртовский» совхозе, вешта аьлча ялаташ діадувча хургйола агрегаташ кийчъяреи царга болх байтарен бокъонаш йиза лелаяра агрономий, инженерий, механиков сакІаьргашна кхоачамбоацар. ІІехьойн бокъонца меттагаш, уж тайпа кхоачамбоацараш тІадиллича мегаргдац. Юрта боахама іІера болхлочо кертте уйла тІайоххийла хила беза ялатий балхаш дика чакхдахар духьа моттагІу хьоеш.

Уьх шера минерально удобренеш керттерча дакъе шекара свеклаи ялата культураши діаеаргІачча лаьтташка тоеса мукъалахар духьа чІоагІа барцагІдола деза баьца даьраши коартолаш діаеаргІачча кхашка тоеса органически удобренеш Іоалри, кхашка діаозара, діатовсаш.

1966 шера ялат дукхагІа чудоьтаргдола боккха кхоачам ба ялаташ кхыеча хана минерально удобренеш, гербицидех, арвхийнатех пайда нийса эцара. Ерригача, гранулированни суперфосфатахи гранулированни селитраи пайда эца беза шекара свеклан хьажкІашк діаювча хана мугІарашта юкъе тоесара. Геттара харцахьа хургда, хІаьта уьх шера віалла хилийта йиш а яц, гранулированни суперфосфати селитрен юртбоахама кхыча культураша еттилга.

Уьх шера Іалашде деза діадийнача ялаташта, къаьстта а хьажкІашта, ший хаинахьен дикагІен гІулакх делга. Хиш дехкача лаьтташка діадийнача ялаташта уж тІадьийнача тІехьагІа хан-ханнахьа а оттабаьча боараме а хий декка деза.

Ялаташ дикка дукхагІа хьувкъало тарлу оасарца къовсам лоаттабара гербицидаш юкъейоалаяро. Цунца дувзаленна хьахьошаьча гербицидех эггара хьалха пайда эца беза діадийнача кІннеи дуганеи уж тохара.

ЧоапилгІаша дуаш ялат дукха на дойтар духьа діайийнача хІамашта ший ханнахьен бизнача боараман обработка е еза.

Ялаташ шоай ханнахьа чуцар а ца дойтар а духьа хІанзве а денз тоае а кийчъе а еза яппе чуэцаргдолаш йола техника, ялат цІенду машинаш, сушилкаш, тарайй боахам, хІаьта уж балхаш уьх шера 1-гІа июнь хьатІакхачалехьа йистедаха а деза.

ХІара кулгалхочуни специалистен, юрта боахама хІара болхлочуни декхар да ялат дукхагІа даккхара дерригача кхоачамех, ерригача торонех пайда эцар.

М. БРИДКОВСКИЙ, Нохч - ГІалгІай АССР юрта боахама Министерства керттера агроном.

Автотранспортникий хІанзара декхараш

Автотранспорта ерригача предприятешна шерра йийша а йийша къайлаьхьа 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивай проект.

Бердача юкъагІа мешта дегІаухаргья автомобильни транспорт?

Юкъара пайда нийбеча транспорто кхоачашду мухьаш діа-са кхахьара балхаш пхе шера чухь 1,7-зза алсамдала дезаш да. Иштта яздаьд СССР халкъа боахам дегІабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивай проекта тІа.

Нохч-ГІалгІай автоуправлене гІоала 1,7-зза алсамдала дезаш да мухьаш діа-са кхухьилга. Из декхар кхоачашдургдолаш, практике айна, Іилма лаьрда тІа къоастадаь да.

Из декхар кхоачашдаь чакхдаккхара автобоахамий болхлоша къоастае дезаш дукха а технически а экономически а хьакъехьара декхараш да. Эггара хьалхарча аргІанна уж да: гаражаш хьалъелга, йолаш йола автомобилий профилакторешн цехаши эргаьхьа тоаелга.

Къоастаданза даргдоапаш да Іомехка мухьаш шарнирни бортен самосвальни кузовеш новкъестаца Іодоассалара механизаци юкъеяхьара хоаш, хІана аьлча, Іомехка материалаши ялата кхахьара балхех 70 — 80 процент ЗИЛ—164-и ГАЗ—51-и яхача бортовой автомобилашца кхоачашдеш да. Цул соьгІа, керттера декхар да хІара деппа наькъашка болх бу автомобилаш дукхагІа хулийтилга, хІана аьлча, хІана мухьаш діа-са кхахьара юкъе дакъа лоацаш хула автомобилаш ерригга йолаш ярех 50—55 процент мара яц, вокхаш ремонте латташ хула.

Хоаш яяхкадара, дукхагІа дола мухьаш діа-са кхухьаргда дехкхий мухьаш кхухьача автомобилаша. Иза пайданагІа хилар, практике тесна а техка, бакъаьа да. Дехкхий мухьаш кхухьача автомобилех пайда нийбелга автобоахамий рентабельноста пайданагІа да. ХІаьта уьх пхе шера чухь тхона хьалхашка латта декхар «планово-зенаш ду автобоахамаш» ца хулийталгеи мухьаш діа-са кхахьара транспортни балхаш кхоачашдарах пайдаш мара ца хулийталгеи а да.

Дехкхий мухьаш кхухьа автомобилаш йолча № 2 йолча автобоахама 1965 шера мухьаш діа-са кхьаьрах 575,4 эзар сом пайда хиннаб, хІаьта керттерча дакъе ГАЗ-51 яхача марках йола автомобилаш йолча Гудермесски МалгІабекски автобоахамашта уж балхаш дарах зенаш хиннад: хьалхарчоа —27,9 эзар сом, шоллагІчоа — 51,6 эзар сом. Цудухьа № 2 йолча автобоаханга йиш ма йий технически база чІоагІъяра чотах боахама-финансови балха хьал тоале, ший болхлой, шоферий, инженерно-технически болхлой материальни хьашт-безам лидар лакхдаь, культурно-кхетаме гІулакхаш чакхдаха. ХІаьта цига уж гІулакхаш деш а да.

«Планово-зенаш ду автобоахамаш» ца хилийтар духьа СССР халкъа боахам дегІаккхулара пхе шера плана белгалдеш да нердача стандартех йола 1; 1/2; 3; 5; 8; 14 тонн хула мухьаш кхухьа автомобилаш арахецилга а 5-и 8-и тонн мухь кхухьа автомобилаш дукхагІа арахецилга а. Нагахьа санна 5—8 тонн мухь кхухьача автомобилех хІана 3,5 процент хуле, тІакхха пхе шера чухь цар дукхал 15—17 процентага діакхоачаргда. ХІаьта управленерча автомобилех 85 процент 2,5—5 тонн мухь кхухьараши 10,5 процент 5—8 тонн мухь кхухьараши а.

Діахо, «Червленский», № 8, «Аргун» яха карьераш а, хьувкъам чуэхача хана шекар доаккха завод а, ялат діайиду пункташ а санна йолча діа-са кхухьа мухьаш дукха хулача керттерча объекташка мухьаш тІалаттача а Іоадоассадача а гулаьш, цхьанне а кийсъеш діа-са ца хьежаю дукха автомобилаш хул. Уж ший хангахьа йотта-йеассае ши кхоачаш хилац йолаш йола мухьаш доттадоассаду экскаваторашн механизмаши. Из бахьан долаш автомобилаш дукха сайце латт, царех пайда нийбелга во хул, и. кх. дІ.

Уж дешаш къоастадара тхона хетаргахьа: республикерча керттерча мухьаш діа-са кхухьача объекташка (карьерашка, шекар доаккхача заводе, кирпичиший заводашка, ялат діанийдеча пункташка) тайп-тайпанарча ведомствай автомобилий бола хьалххасІе а оттаьача планашка хьежжа, графикагІа лела цабоаттІара боларгболаш цхьаьне деш оперативно-диспетчерски кулгалдар а долаш віаштІехьбаккхалза барган; дехкхий мухьаш кхухьача автомобилех хьувкъам чулача ткагІа шекара свеклан ялатий культураши кхухьача пайда нийбелга віаштІехьдаккхалза даргдац; республика транспорт діахо а віашагІтохарен централизованни мухьаш діа-са кхахьар дегІадоалдаран хьакъехьара предложенеш къоастаьнза ерьац. Цу дешашка хьажаран уж къестадаран Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совете віашагІйолаьаша ергьац транспорта балха координаци эре йола комисси.

Автотранспорт діахо дегІайоалаьаргаш віаштІехьдоалалургдац автомобилашта специализаци ца йича. Царна специализаци эре торо хулийтаргья предприятеш Іалашъяра культура лакхъен діа-са кхухьача хана продукцие дикал мофьахьа хулийтилга Іалашдеш.

Чехка талхаш дола мухьаш діа-са кхухьаргда автобоахамашкарча автомобилашца-рефрижераторашца. Автобоахамашка йолаш я ший дикий-мехкахь а кхыча мехкашка а Іашдаза установкаш а йолаш йола автомобилаш-рефрижераторш. Цхьабакъда, царех хІана а кІеззига пайда эцу чехха талха мухьаш діа-са кхухьаш йолча торговле предприятешна, хьоладилашьийцаша, дуьхий комбинаташа, кхыча организацеша.

Хьоар діа-са кхаьхьа деза лаьрхІа хьоар кхахьара йолча автомобилашца. Гор. Грозне хьалъяьй хьоар кхухьача машинашкара хьоар діа а нийдеш, из галешка доаким лелалара лаьрхІа № 4 йола мьехх ю завод. Цхьабакъда, хІанзарчоа галешка бертовой автомобилашца кхухь пуьина хьоар, 16 тонн мухь кхухьача хьоар діа-са кхахьа лаьрхІача автомобилашца а ца кхухьаш, хІана аьлча республика элеваторашка уж автомобилаш йоттара йола бункераш яьц.

ДукхагІа лелаергІйолаш я лаьрхІа мебель, мьакхий-булний наделош, балхаш болча наьна кагий мухьаш діа-са кхухьа автомобилашн контейнераш. № 4 йолча специализированни автобоахама 1966 шеррехьа а халкъа потребленье мухьаш торговле сете діакхахьара пайда нийбе боладургба мухьаш ІІаухийтараша пломбаш етта 0,625, 1,25 тонн чухошача 50 автомобильни контейнерах. Складашка, базашка, торговле магазинашка контейнераш тІауттаеш а Іобоахаш а хургья автомобилаш тІа уттадь гидрокранам. Цо лоацъергья автомобилаш мухьаш тІадуттача, Іоадоассадача пункташка сайце латтара хана, торговле болхлой къахьегам аттача боаккхаргба, экспедитораш кІезигагІа хилийта торо хулийтаргья, діа-са кхухьа мухьаш меттахьа хилар лакхдергда.

Республика торговле министерства раьза а йолаш гІо деш хулё, цу тайпара мухьаш діа-са кхахьаро пхе шера чухьа торговле мухьех 60—70 процент діакхоачаргда.

Торговле министерства а халкъа потребленье товараш торговле сете ухийтача организацеша а шоай планашка белгалдаьа даргдац автомобилаш тІаухтя наькъаш дохилга, контейнераш кийчъяра йола пайдаш яра.

1966 шера діахо а дегІаухаргда городашта юкъера централизованни мухьаш діа-са кхухьилга.

Уж лакхехьа белгалдаь дешаш къоастадалета дукха ха алалахьа чакхдала деза гІулакх да. Цхьабакъда, уж хиниа Іаш автотранспортникашта хьалхашка латта декхараш. ТІагІертта къахьегилга пятилетка хьалхара цу деладелча гІоне цхьаьна а дийнахьа лаьтІаьш дац. Мухьаш діа-са кхахьара план автоуправлене боахамаша шин бетта чухьа дерригача йоккхамий хьакъехьа кхоачашъяьй.

Мухьаш діа-са кхахьара план кхоачашъяра уьх шера хьалхарча шин бетта дика толамаш даьхад №№ 2, 4, 5 йолча автобоахамий, Гудермесски, МалгІабекски, Науревски, Шалинский автобоахамий коллективаша. Цу автобоахамаша кхоачашъяьй мухьаш діа-са кхахьара квартала планаш, 25-ча марта КПСС XXIII съезда къахьегама соьгІаташ а кийчдеш.

В. АНДРЕЕВ, Нохч-ГІалгІай автоуправлене мухьаш діа-са кхахьара экспла[illegible].

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВ ЧІОАГІЪЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положене» 36-чен 37-чен статьяшка хьежна СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йола Центральни хоржамий комисси общественни организацейи къахьегамхой обществаши еккалаш юкъа а байна чІоагІйолаш:

Центральни хоржамий комиссе председатель Гришин Виктор Васильевич — Ерригсоюзни профессиональни союзий центральни советагара.

Центральни хоржамий комиссе председатела заместитель Мурашова Ивана Александровна — культура болхлой профессиональни союзагара.

Центральни хоржамий комиссе секретарь Капитонов Иван Васильевич — культура болхлой профессиональни союзагара.

Центральни хоржамий комиссе членаш:

Алексанян Сосрен Багаршакович — Армянски республиканси профессиональни союзий советагара.

Арапу Александра Георгиевна — Молдавски республиканси медицински болхлой профессиональни Союза комитетагара.

Бобосадыкова Гулджихон — Таджикистана ленински коммунистически кагиркой союзагара.

Вадер Артур Павлович — эстонски коммунистически организацегара.

Габидуллин Адип Курбангалеевич — «Чекмагушнефть» яхача мехкадаьтта промыслови управлене № 1 йолча мехкадаьтта промысла болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гІулакхерча вахагара, Башкирски АССР.

Егорычев Николай Григорьевич — московски городской коммунистически организацегара.

Елишев Алексей Алексеевич — Эскара, Авиаценa, Флота новкъостал деча ший лоІамерча Ерригсоюзни обществе (ДОСААФ) Центральни комитетагара.

Иманкас Стасис Стасевич — Литовски ССР Шауляйски района «Пирмеве» яхача колхоза колхозхошкара.

Караев Кара Абульфаз оглы — Азербайджански ССР композиторий Союзагара.

Константинов Борис Павлович — СССР Іилмай Академе Іилмахошкарен Іилман болхлошкарен.

Кецелидзе Лили Мамедовна — Аджарски Автономни Советски Социалистически Республика Кобулетски района Хала яхача юртарча колхоза колхозхошкара, Грузински ССР.

Лушин Василий Григорьевич — Верхне - Исетски металлургически завода болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча вахагара, город Свердловск.

Ляшко Александр Павлович — украински коммунистически организацегара.

Майстренко Алексей Исаевич — Краснодарски края Славянски района «Красноармейский» совхоза болхлошкарен гІулакхерча вахагарен.

Мерганов Шаназар — Туркменски ССР Мургабски района «Комсомол» яхача колхоза колхозхошкара.

Небалюшина Марта Августовна — «ВЭФ» яхача пачхьалкхен электротехнически завода болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гІулакхерча вахагара, Латвийски ССР.

Николаева - Терешкова Валентина Владимировна — советски кхалнаьха Комитетагара.

Омаров Бидрал — «Ленинуголь» яхача треста № 31 йолча шахта болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гІулакхерча вахагара, Казахски ССР Карагандински область.

Павлов Сергей Павлович — Ерригсоюзни ленински коммунистически кагиркой союзагара.

Полянов Иван Евтеевич — мински коммунистически организацегара.

Романов Григорий Васильевич — ленинградски коммунистически организацегара.

Садыков Абид — Узбекски ССР Іилмай Академе Іилмахошкарен Іилман болхлошкарен.

Соболев Леонид Сергеевич — СССР писателий Союзагара.

Ташлаева Канаш — просвещене, лакхерча школа, Іилман учреждений болхлой профессиональни Союза Киргизски республикански комитетагара.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1966 ш. 25 март.

«Грозпромстрой» тресте уьх шера январь бетта віашагІъяллар «Домостроительный» комбинат. Цу чу йоагІача участкий коллективаша шерра социалистически язъйоержаньй хьамсарча парте съезда къахьегама соьгІат кийчдора. Хьалхе латтош хьайоагІа указаш М. Гусейнов керте латтача участка коллектив. Участка болхлоша [illegible] цІенош.

Съезд хьаьлле [illegible] кІарадар 55 [illegible] цІа хьалдаь дехке деккараш тІайийцар участка коллективо. Церех цхьа цІа хІана бутт хьалхе хьалдаь деьоккар, хІаьта вож цІа а кьал а дась діачудоинад.

Къаьстта дика къахьегарца балгаьлонна а Б. Хатуев керте латта [illegible] бригада, С. Хайдаров, А. Автурханова кулгалду специальний, бетонщиккий бригадаш. Сменан нормаш 125—130 процент кхоачашъю царех хІара бригадо.

СУРТА ТІА: Хайдаев Саварда кулгалду бетонщиккий бригада.

И. Пиявa сурт.

РЕСПУБЛИКА ЮРТА БОАХАМЕ СОМАШИ КОМСАШИ ЛЕЛАЕЛГА ДЕГIАДОАЛАДАР

Нохч-ГIалгIайчен Iалама хьалаш, къаьстта а лоацамарчан ломанта юккъерчен районашка, аьтту болаш да сомаши комсаши лелара.

Цхьа дай-мехка консерви промышленность дегIаяла йоаленнача хьалхарча шерашка Къилбаседа Кавказа дукхагIолча районех цаI лаьрхIа яр Нохч-ГIалгIайче гIамгIаш кхеара гIудаккха. ХIане колхозашеи совхозашеи хIара шера республика йолача наьхи консерви промышленностан гIамгIашца бизза кхачийтал ца Iеш, цар цхьадола дакъа кхийча областашка дIа а кхухьийт.

Ших тIехьарча кхаь шера — 1963—1965 шерашка (Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства [illegible] ва колхозийн [illegible] бешамаш 578 [illegible] дукхагIа [illegible], комсий [illegible] — 2311 гектар. Цу шера [illegible] тIехьалий 10 совхоз — сомий [illegible] лелош [illegible] а комсий [illegible] колхоза 8 а.

[illegible] комсийн бешамашта гIуллакх [illegible] техника йоалар, минерала [illegible] шерра пайда эцар, хан [illegible] хий делар, зулам-дер [illegible] къовлам латтабе [illegible] йолаш сомийн комсийн хьу [illegible] лахбенна.

Колхозашкеи совхозашкеи [illegible] лаьрхIа хIара гектар тIа цу [illegible] кхоьа [illegible] тайпара ца центнерашца лаьрхI:

	1963 шу	1964 шу	1965 шу
Сомаш	16,5	25,0	42,9
Комсаш	23,9	26,7	68,4

Цу юкъа чубоаца беррига сомаши комсаши тоннашца лаьрхIача ерриг дукхагIа хилар:

	1963 шу	1964 шу	1965 шу	1965 шу 1963 шераца вродейтешца мийсанча
Сомаш	3470	6044	12279	5,1-зза
Комсаш	3867	4911	18906	187-зза.

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства совхозашка сомаши комсаши елерга дIабахан мах (сомаш долаш):

	1963 шу	1964 шу	1965 шу
Сомаш	31,90	19,23	14,90
Комсаш	46,60	55,35	22,80

Сомаши комсаши дукхагIа болх, уж яарга дIабала мах лакбу болхбе механизаци яц, вьуна лаьхбара четах. Цхьалочча хьалхалаттача боахамаш юкъера лаьрхIача районе а республике а миобечул дукхагIа кхебу хьувкъам.

173 гектар йолча сомий бешамашкана хIара гектара тIара 73,2 центнер йоакхкаш сом баьккхаб 1965 шера. Сунженски района колхозашка хьалха Шелковской района колхозашца комсаш тIайолча дефрияча лаьтта — 741 гектара тIара 120 центнер йоакхкаш комсий аьхий 1965 шера.

Яьча анализе хьахьахьх, дукхагIйолча даьа специализировани совхозашеи отделенешеи специализировани йолча боахамашчул дукхагIа а дукхагIех дарагIча мыхьIбе сомаши комсаши кхеей хилар.

Сомий бешамаш лелаеш йолча Шелъа районерча «Южный» яхача совхозе 1965 шера хIара гектара тIара 63,1 центнер сом баьккхаб. Хьаьта лоаллаха ядача совхозашта а [illegible] климатически хьалаш аьттора доллашехьа а, дукха а [illegible] хIокхигIа баьккхаб сом: «Джалкалахача совхозо хIара гектарь тIара 16,3 центнера «Алтурнинский» совхоза — 13,1 центнери.

Хьалха латтарий опыто, проектний Iалам-тохаман институтий расчеташа хьахьохх, колхозийн совхозийн сомий бешамашна юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 90—100 центнер сом 100—120 центнер комсаш [illegible]

Цхьабакъьа, дукхагIа йолча колхозашеи совхозашеи хьтехьа а бизза пайда эцаш сомаши комсаши хьунакъа тора душ доаца вай республикерча климатически хьалех, къаьстта а сомий бешамаша гектара гIалла хьувкъам душ йолча доаман районий колхозаш.

Веданъ районерча колхозаша 1964 шера хIара гектара тIара 10,6 центнер сом гулйар, 1965 шера — 17,7 центнер. ХIаьта цу шера хана Веданерча плодопитомнически колхозо 1964 шера 119 центнера 1965 шера 50,5 центнер [illegible] баьккхар хIара гектара тIара. Цунах гуш да доаман боахамий сомий бешамаш [illegible] [illegible] [illegible].

ЯРОСЛАВЛЬ. Iалам лорадара общества областной отделено седовоаше дегI а лаьца дака гIулакх дейга дIадоладъд — цар лаьрхIад городерча больницей а перрим [illegible] в территори помещени гаьнаш, зизаш дегIа миичъелга.

[illegible] цIерачча городской больница кердача корпусе чу Iоа тIаьхьара беш егIай цар. Цу чу дегIад тайп-тайпара дола цIогIе а ерарча лаьтта а кула зизаш. Массехьа а терко тIайоадиш а аькъраьшта йола Iалламата йоккха аьмкаш.

СУРТА ТIА: Соловьева цIерачча больницара Iаш тIаьхьара беш.

Н. Дынина сурт.

ТАСС фотохроника.

Цхьабакъьа, лоаман районашка хIалха а этта чIоагIагIа тIехьадуеш дола боахама дакъа да сомий бешамаш лелаега.

Шоай климатически хьалашка диалачча эгара дукхагIа гураххьи Iайи буача Iажий тайпаши бочча бIарашш тела йиш йолаш а республика лоаман районаш. Лоаман районаш [illegible] сомий бешамаш лелаю совхоз вIашагIйоаларо йиш хулийтаргъяр лоаман босеех йозза пайда эца.

Къилбаседа Кавказа гIамгIаш кхеяра эгара аьттув йолашагIа долча хьала тIа а Нохч-ГIалгIай АССР. ГIамгIаш мехка цаьхала ахара проблема къоастайнча эгара дукхагIа гIамгIаш кхею район а хиннa дIаотта йиш йолаш яр Нохч-ГIалгIайче.

ХIана а тоьъа йоккхий хаьонаш тIалатт республика сомийн комсийн бешамаш лелаеранта. ХIане а вIаштIехьдаьккхадац сомий бешa болх бечча хана бе лелаю инвентарь, сомийн комсийн бешамашка болх бу къаьстта шоай тайпара машинаш кечаланий колхозашцеи совхозашцеи лоаттаелга. Мехка промышленни районашца дIаяхухьийта сомаши комсаши чуйокха тара хилийтац боахамашта.

ДIайогIа уналцеца а йоаш дика гаьнаш ца хуле сом дика хург ма бий аьнна хетадала а хьамтдаш. Цудухьа республике вIашагIъехкай хIара шера 853 эзарнега кхаччалца сомий саженцаш 2110 эзарнега кхаччалца комий саженцаши кхеея йола плодопитомнически совхозашш. Цар кхею массе тайпа районировании перспективни сортех йолеи сомий гаьнаш. 1962 шера дена маточникаш кхеe а хьаьна лоацача лаьттаца дIайогIа гаьнаш хьехеца а йолаелар плодопитомнически совхозаш. 1965 шу чакдоалача хана 11 гектар маточникий яр совхозий, кIаьта 21 эзар ахкарлинкови саженцаш а кхийр. 1966 шера 100 эзар совгIа саженц хьалкхеергья хьаьна лоацача лаьттаца.

Эгара хьалхарча кхай тIа дIалогIа аьнна хьалкхеьаьй 196 эзар нарадизкаши (карликаш) дусенаши (ахкарликаш). Республика колхозашта, совхозашта, балача йала массе тайпа районировании тайпайн сортийн саженцаш хулийт плодопитомнически совхозаша.

Е. РУСИН,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства сомий бешамий гIуллакхашта йолча отдела начальник.

ТУРПАЛ КЕРТЕ ЛАТТАЧА БРИГАДЕ

[illegible] дIалахача шера яьнe [illegible] яр из. Ца хулаш дукха [illegible] хьежачча тIехьа- [illegible] ахкаш Iуйрейна вIалла латта а [illegible] цIаьхха йолаелар йоачан. Хь сахьат хьалха болаш хиннa хотта дIа-юха ухийташ Тирка довкьашка йолча чехка йолча автобуса Iотталехача догIа фата еттаи санна тахан дора. Лаьтта Iохкача йоахкаш ехашна Iолохъейна морхаш лакха угагIъла кийка наха бIаргагургъоаш кхайладаккха гIертан санна [illegible].

Цхьабакъьа, мотта чIоагIа догIа деххe а къахьегама да дIадоладш мастер Левшин Александр Иванович керте латтача коммунистически къахьегама бригадо, Iалама ниж дIахъачавр бурув деттаранта новкьарле е. Вешта цу дийнахьа хьалха кийсдецалацар нарха яз тайна да.

Шийла, хотта бар аьнна йу ца къожабеш, дагалаттачунка [illegible] хьинаре къахьегаш хьабахьха мах ба цу бригадацарбарам. Номер 682 йолча буровойна юхе автобус сецар, бурув тоха доладенна, сахьат доалача хана. Бийсана тIьайса лаьтта девкъаш сечадоахаш татаи дора механизмашка балх байтача моторо.

— Новкъостий! — Деррига а балагара дIадоладе вай тахан.

— Тахане а толам баккхара лард йолла йолаю вай бригада.

Хьалхарча деношка деш вай дика къахьега, аттагIа хIагIортба болх. — йоахар ший новкъосташка Александр Ивановича. ХIаьта, шоай кулгалхочунга ладувгIаш бар мехкаьтта тохкархой...

БархI бутт дIабоалаш латт цу хана дене. Укх деношка юха а вала кийсделар со цига. Скважина бурув тохаш эгара хьалхара метраш яда болалуш дена дош сийленца кхоачалдеш ба лаьттаца че тохкарош. ТIехь кхоачашьей дIалахача шера план 1965 шу къаьстта белгала дера коммуниста Левшина бригадела. Цу шера МалгIабика района эгара хьалха лохерча мелера «IаьржIача доше» кIелж техар № 827 йолча скважинера. Ше санна кхы йоаца йоахха хотало яр из. Дукхача хана дена геологашта лийхар кхоачашхилар, массех шера мехкдаьтта тохкарана хьийта къа зелба девизар. Из толам баьккхар мун бригада яр. Йоккха мах баьб хьамсарча парте, советски правительства лохерча мелера кхача доагор гучадоаккхаш хьийгача къех — Социалистически Къахьегама Турпал ваьь [illegible] Левшинах. Цо кулгалдеча коллективана республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай. Цу совгIатана къахьегама хьинар сийдарца кхы а доккхагIа чехайнаш дIоахаш я еррига бригада 1966 шера. Парте тхъаьи кхоалагIча съезда сийна тIайна деккараш хаьал тьалха кхоачашдеш — кердача пятилетка хьалхарча кварталан план 10 марта кхоачашьей. Задания совгIа 100 метр бурув тоха лаьрхIад бригадо съезд хьеллача дента. ХIаьта сихан планал совгIа тоха бурув 106 метр я. Атта деккар дац из. ХIанз скважина кIоаргал 3300 метрага дIакхаьчай.

—Кхоачашдулургдолаш деккар да из, — йоах Александр Ивановича, — шоай дена бизза дай ба тха буровикаш. Барт тайнача тха коллективо творчески къахьег, массаза а кердадар, толамагIдар лохаш, из балла юкъехкулаш бу боах. Из баьхал долаш дукхача боарамe кхою дукха мах бола утяжелитель, химически реагенташ, кхьийола материалаш.

Бурув тохарга дIабоала мах лахбарца, запчастеш, материалаш кхоалоца 121 эзар сом ахча яиоадаьд бригадо укх шера, дикка тIехкхоачашъяй къахьегама оссарле. Партийни съезда сийна йола къахьегама вахта толамца дIахьу бурув деттараша Г. Медведина, И. Маринко, П. Малевина, слесара А. Партнягина, бурильщикий гIончана О. Ерышева, К. Хамхоева, лаборантка В. Назаренко, мотта кхьбараш.

Лахерча мелера мехкдаьтта далдезаш я цу бригадо бурув тоха скважина. Проектах-тоха деза бурув 4500 метр да. Укх шера план октябре йистеяккха лерхIеш я из. Бакъда, шера план хаьал хьалха кхоачашьяра «Сунжанефта» махкдаьттахоша йоаржаьча ахьа юкъе а болхаш хаьал ши бутт хьалха — августе йистеяккха лаьрхIад мехкдаьтта тохкарашца из скважина.

— Цу коллективо ший дош кхоачашдергхилярах шеко яц, — йоах «Малгобекнефта» бурув деттача цьоалагIча контора керттерча механика Баталов Зелимхане, — шо дIадолалаь гIулакх дика кхоачашдаьдIачакхдоаккхийта оамал хиннa дIаэттад цу бригаде.

Чоалханерча геологически хьалашка скважина бурув тохача уж толамаш доахача коллективах дукхаш белгалдаьккха деза мастера балхах. Лаьттан кIоаргаленашта бурув деттача дукха яьян къахьегамаш дIабенна саг ва Левшин Александр Иванович. Буровой балхлечунгара волавенна мастерага вохаш ше Iолаьб йоккха опыт коллективана дIателаш кулгалду цо. Контора дукхача мастераша цунца дагабувлаш бу болх, лалувгI цо телача хьехамашка.

— Ший оамал йолаш саг ва мастер Левшин, ше дукха кхоачашле гIертарца цхьана, коллективагара а дукха дIадехаш бу цо болх, къахьегама дисциплина чIоагIа лелаю цо, — йоахар участка начальника Н. Авраменко. Йагахьа санна шийгара гIо эшаш хуле дIахьалха даьнха ца Iеш, бурильщикаца цхьана дIа а этте хIема хьаде волалу из. Цу гIулакхо ловзаш цун гIулакх, дикагIа тоаду, коллектива дукхагIа везаду. МоллагIа а хIама дувцаш ше беседаш еча хана, дешаца аьнна ца Iеш, практически дIагойташ къамал ду коммуниста Левшина. Дика кулгалхо хиннa Iеш Александр Иванович. Йоккха дакъа лоаш общественни балхаш. Контора дикагIа вола агитатор ва из. Ихе шера планах йола КПСС XXIII съезда Директивай проект наха дIайовзийтаж дукха къахьийтад цо. А. Левшина сийдех ший деккара кхетам — буровой мастерий кхаь шера йола школа укх шера йистейоаккхаш ва из. — Хало-м за деккар, — йоах Вьахьегама Турпало. ХIаьта а дешa йоил ез. Таханарча вахаро дIадех из. Вахар, Iилма техника кIоаргагIа ца йоаз аттагIа да бoax кхоачашбе. ХIара дешe ахар санна Тирка довкьашка деттa бурув кIоарглуш доагIа. Кердача ише шера планах юрсий отдоженешка бурув тоха лаьрхIаз Малгобека — Вознесенска майданашка.

Массехь цу мара дац Александр Ивановича мастералла болх бу. Цу юкъа укх скважина аьнна, хIанз йиъзаьгIча бурув тоташ а цо кулгалду бригада. Цхьаккха авари ца хулаш дIаяннай уж еррига а. Контора кулгалхоша ше мастералле воаккхаш цийх бенна, тешам баккъбаьб къахьеганцара болаш болха балаш волча цу саго.

Дова дешa доча зано цу барт тайнача дезала хаь Левшин Александр Ивановича накха лапабу Ленина ордено дошача седкъеа.

Цу сийлахьча совгIата кхы а дикагIа къахьегара низ тех Тирка довкъий къайленашкара Iалама руккъа лехачо — Социалистически Къахьегама Турпалхочунна.

Ю. КУРСИНЕВ.

Производства эстетика — дукхагIа терко

Iинман ларда тIа производства болх вIаштIехьбаккхара чIоагIа аьлаш хIама да производства культура лакхъяр промышленни эстетика товари. Цудухьа вай республикерча предприятешца чIагIа теркам тIабахийтаб цу гIулакха. Масала, цу дакъе дукха бахкаш даьд «Красный молот» яхача заводе. Цига хьинаре дакъа лаьцад партийни профсоюзни организацешa. Инструментальни цеце массехана керда фо хул, нагIата а, сийрда а. Кертага оборудовании доаттIача хьесапе басараш хиннa я. Дукха хулламаш хиннах цул доалахарча механически цехе а. Цех дIа-юха дела хаккъаш дика белгалаьхьал, пеланта, тхейнашта кIерам техай. Цул совгIа, цу цехе вIашагIъеккай сигта планаш хьаю механизировании линеш. Цаьца обработка ю ГР-12 яхача насосий бахкаламта. Чоу лаьладечь делe хьан а ца бола бe дIайоахенай механизировани участок, цо дикa тоадаьд болх хьадаш. Мотта бахкаш даьд №№ 1, 4, 8 йолча завода цехашка.

Грозненски «Электроприбор» яхача завода а лоацача хана укъоца мероприяти кийчъяьй производственни культурец эстетикан лакхъяра. Царех а хьал а дь бохь бе дIайоаденара авторучкаш вIашагIдохка цех. Термопластавтоматий участке вIашагIъеллай эффективни вытяжни вентиляци. Заводe цоа зиза дегIал ларх хьалай. Цу мероприятеша дикa тоадаьд болха хьалаш.

Ала йиш яц цу заводашка деррига балхаш чакхдаьхад аьнна. Цига хIана а лелаш да цхьадола кхоачамбоацараш. Кхоачашде дезаш дьаххашка латте йейхараш хьай а дукхагIа да.

С. ЧУХАРЕНКО.

Ачхой-Мартана района Орджоникидзе цIерахча совхоза 584 гектара тIа сомий бешамаш е. ХIаьале 430 гектара тIара гаьнаш яIа, мугIарашта юкъе орхаш лаь дика тоаьйй Iукхаза сомий бешамаш.

Уж балхаш лаь мукъабенна механизатораш шекара свеклен хьажкIаи дIалергйолча лаьттанта гIулаьх деш ба.

Шоай дена норман 140—150 процент кхоачашъеш дика болх беш хьайоагIа Чиниоев Юсуп бригадир волча кхоалагIча бригада 15 гектара тIара шекара свекла 81 гектара тIара сомий бешамаш кхею звеньевод Эсаева Табарик, тракторист Хадиев Аьлал-Гири.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) совхоза № 3 йолча бригада бригадир Чинкоев Юсупи тракторист Хадиев Аьлал-Гирии.

М. Пимова сурт.

ХЬАЛХА ЛАТТА ФЕРМА

ТIа шу хьалхагIа Шелъа района «Алтуринский» яхача совхоза шоалагIча отделене шурий-товарни [illegible] фермах шера зоотехник Костоев ТIахIир. Боахаме [illegible] тIехьаюсаш лоархIар из ферма. Бокъонца, да а дар из митта. Доакъараш тоъаш, къахьегама дисциплина во яр. Ве вIаштIехьбаьккхабар хьайбаш лелалерий болх. Кердa бригадир эгара хьалха бараIбьанна гIулакх — из доакъараш кийчдегa зар. Цу гIулайхо совхоза центральни усадьбе вахар из, кулгалхошца дагаваьлар. Цар дош делир цунца новкъостал дерга аьнна. Цул тIехьагIа хьайбаш лелалераша малраа дIалийнар цо дIахо болх дикагIа лелайтара де дезар.

Ши шу — дукха ха яц, цхьабакъьа, цу лоацача хана цо кулгвадеча фермана карагIайнтав хIамаш доккхий да. ХIане совхозе меттел ерригача районе а хьалха йитт ферма.

Семилетка тIехьарча шера план 3 декабре кхоачамйир ферма, планах доарлачул 134 центнер пачхьалкхенга шура дукхагIа а йоккаш.

ЙIубенна дIадоладир хьайбаш лелалераша кердача пятилетка хьалхара шу а. Хьалхарча квартала план тIехкхоачашъяьй. Из толам баккха йиш хилар ферма берригача йоахлоша шоай хьинар ца кходеш къахьегар баьнан долаш. ХIаьта цу толамах кIезига дакъа даллац доярканa, Iаьсий лелалераша, ферма берригача болхлоша сий дош волча ферма бригадира а. Шакха а дагара далац цуана ферма гIулакхаш. Шоай беррига низ балха дIабала кийча болча наках цаI ва ТIахIир. Ха кхоар дукха кхаьттел Iеш а ферме за ма—ертара 9 километр гаьна ма йий ферма.

Болх дика вIаштIехьбаккхарца, хьайбаш лелалеранта юкъера яхь тоарца дика толамаш даха аьтту баьлар цун.

Дика йоалаш а лоарка Чахкиева ПаьсIа цIи. Ше лелабеча 17 Iаттах хIаранетара 59,2 килограмм шура яьккхар цо аххa цхьан декаде. Цунна карара кара тола цIе йаьлех елар шура дукха яккхарах. Хьеххамаш бе лац лоаркий КагирхIаджиевe Хадина, Эсиррова Поллу, Шамаилова Асиата, кхычар а.

СанoIача сахьата цIеча уголоке хул хьайбаш лелалераш керда газетай журналаши деша; радиоца ладувгIа бале. Из доала хIама вIаштIехьдаьккхар ТIахIир ва.

— «Йоакхо еш ва вай бригадир, митта вал цунах хьайбаш лелалераша.

Кхычар Iомадe метаргдолаш дукха хIамаш да ферме. Дукха ха йоацаш хьайбаш лелалераш болча хьоацалгIа баьнар цу совхоза пхелагIча отделене шурий-товарни фермера лоаркаш. Уж дух тIа боахаш цара хьалхаваьнна лийхаар бригадир ше вар. Цо дунцачох гуш да ший болх бокваш, дахьне дика е хоаш, гIулакхах дика кхетам саг из хилар.

Ферма коллектива КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, укх шера план 15 марта кхоачашйир, пачхьалкхенга 1100 центнер шурий а ехна. Съезд хьеелла ди хьатIаеттам кхы а 162 центнер шурий якхха аьнна ше дешa дош сийленца кхоачашдир ферма коллективо.

— «Из да, — йоах коп. Костоева, — хьамсарча парте съезда оаха кийчдаь тхоай къахьегама совгIат».

И. ДЖАМАЛОВ.

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА ПОЛИТИЧЕСКИ АГИТАЦЕХ

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара эца шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивай проекта тIа дуаш из план [illegible] и приложений, деррига советски халкъа, цун инициатива, хьацбьала, лелама гIулакх да, аьлаш.

Цу доашна чулоац дукха доагIадар уллаш идеологически долхараш. Цар белгалдоаккх вай общество хеталадоалечара наьха доархIам, кхы совгIа, цо белгалдоаккх кердача пхе шера план кхоачашъеча хана из лоархIам лаккхлуш хилар. Мехка хьалха [illegible] дагIабалдоалар кердача пятилетка [illegible] деллараш кхоачашде советски халкъа [illegible] вIаштIехьбаккхара гIулакха [illegible] ра [illegible] уж йолаленеш я. Бокъонца [illegible] кхоачашдергIагIа керда [illegible], нагахьа санна къахьегамхошта [illegible] мийна [illegible] гучаяккхарал совгIа ерригача [illegible] хIара къахьегамхочун [illegible] гуча. [illegible] [illegible] бехктокхам, дисциплина, чIогIа [illegible].

КПСС Урус-Мартана районерa [illegible] [illegible] [illegible] Директивай [illegible] Социалистически [illegible] Кагерманов [illegible] бригада балха анализ йир Директивай [illegible]. [illegible] 468 гектар тIа [illegible] сомийна хIара гектара [illegible] 34,5 центнер [illegible] хьажкIаш, [illegible] районе юкъера лаьрхIача 22,5 центнер яьлар. Муха дIабийнача 516 гектарах хIаране тIара 34,5 центнер яьккхай, из йIаьал 19,5 центнер совгIа я. Хьата цхьан центнерага йоладу лаьхкка 2 сом 91 кепиги хаьагIа да.

Кагерманова бригада экономическа хьехамашца хьежаш агитаторан тайпар цу ерригача производственни коллектива, цун хIара членa а инициатива, бехктокхам, дисциплина лакха йолаш хилархах.

Кердача ихе шера плана керттерча декхарех цаI да общественни производства структура дIахо эргальбала тоесле, вIашагIа ийн средство вIаш [illegible] а укыйбехка, дикагIа боахама [illegible] [illegible]. Цу дерригено хIалол къахьегамой сацхетам лакхбалга, цаьца Iалама экономически [illegible] хулий.

Директивашца тIаьхьа производства эффективность айар дукха дахчев а ле дезачоа а анализ [illegible] [illegible], [illegible], дикагIа [illegible] [illegible] масса озгIеракъьара рационализаторай изобретателий, новаторий йоакха яра. Цах [illegible] политически хьехара боакха лоархIаш болха а Директивай [illegible] «ТIагIерта къовсам лоаттабе беза совхоза, сетийна хилар а, кийра критика е эо кхоачашбоацаранта, ничахьа гучаяьнна бюрократизм дIаяккха еза». ХIаьта вай а моттигаш наьсулу производства экономическа эффективность айара [illegible] лахара йоахо за а еш, [illegible] дика лел ахаш курал еш а — Цу тайпарча хIаманца машар боаца къовсам лоаттабе беза, агтара хьалха, партийно-политически балхана, пропагандацей агитацецей из кийсделча а лоаттабаш. Къахьегамхочунна идейна-политически кхетам балара [illegible] Директивашца хьалхашка уттаьу деккарaш политически агитацена хьалхашка. Республике эзарнев совгIа агиколлективаш 17 эзар агитатора ва. Город Грозне политически агитаци дIахьош ва 8 эзарнев совгIа агитатор. 32 агитатор чулоагIача № 1 йолча СМУ агитколлектива тоьамца дIахьу гIиллашъераита юкъе агитационни болх, хIаьта цунца новкъостал ду экономически хьехамаш тоадара. Къаьстта дика болх беш ба цига агитатораш ин. Калыкин, Братский, Митюшин, Губарев, Клеклин, митта кхьбараш. Партбюро секретарь н. Вельзипаткова кхетамца кулгалду агитколлективаша, дика вIаштIехьдоакх дешар. Дика дIахьу политически агитаци № 7 йолча СМУ камерный бригадиро н. Астахова. Цун беседаш чулоацам болаш, нах дика кхеташ. Сентябрьски Пленумаи кердача пятилетка Директивай декхарашцеи юзаенна я. Управлене эгара дикагIа я Астахова бригада, тIабилла болх дикан тIехдикеи чакхбоакх во.

Ацетоно-бутилони заводе дика вIаштIехьдьаккхай агитаци. 17 сагах латтача агитколлективо балха цахадалаш терко ю партбюрон цун секретара н. Зайченкоси. Хоп-ханнаха ю агитаторий семинараш, цига къамаьлаш ду завода директора, партайни организаци секретара, митта кхьчар.

Директивай проект Iомаеш агитатораша терко ю пятилетка хьалхарча шера задалеш кхоачашъяра керда резерваш сучахара, производство дегIайоалалара торонаш лахара. Хоадамболаш кулгалду агитколлектива Грозненски нефти-завода партиона. Дика дIахьу агитационни болх «Красный молот» яхача завода чугунно-литейни, болата-литейни цехашка, аьшкабетонни конструкцей заводе, хIамаш тегача фабрике.

Тоалуш болгIа агитационно-массови болх юрта районашка а. Грозненски шурий совхоза 60 саг чуболгIача агитколлективо дика вIаштIехьбаьккхаб ший болх ферманка, отделенешка, бригадашка. ХIара агитаторо Директивай разделех массеха беседа яьй. Грозненски районе дика агитколлективаш вIашагIъехкай «Старо-Юртовский» «Горячеисточненский» совхозашка. Нохч-ГIалгIай АССР [illegible] механизаторо, «Старо-Юртовский» совхоза агитаторо н. Эльмурзаева аьлар ше беседаш еш: «Цхьанна хана хиннaча юртбоахам дегIабоалабара кердача пятилетке парте хьаделлараш санна дола кхьлаш. Производство цхьанна хана па хиннача тайпара материально-технически Iалашъяре, юртбоахаме йоккхий капиталовложенеш дIаяхийта Iалашцерга масса тайпара юрта боахача продукци йоаккхолга кеIалоаладара гIулакх. Агитаторo Эльмурзаева тесхар лакха хьуникъаш баккхар дукха къовсам митта лоаттабу, пачхьалкхен средствашш кхоаран капитални вложеней эффективность лакхъоаран дер фуд. Цо болх дика бара тIаьхьагIа совгIа шийна карагIуалача гIулакхашна хьахьоикх митта къаьхега деза лакха хьувкъам чунара».

Директивай проект дIайовзийташ хьинаре къахьегаш я Шелъа района «Шелковский» яхача совхоза, дуллаш комбината, «Пищевик» яхача заводе агитколлективаш.

Урус-Мартана района Мичурина цIерахча совхозе толамца болх беш я кагирхоипа йола вIагIара лентереш. Укказа пайда эц радиох, телевизионни передачах. Тоалуш латт болх десятидворкашка а. Цу совхозе дика дIахьу агитационни болх № 3 йолча отделене управляюще А. Мусаева, прораба А. Турцаева, шурийтоварни ферма бригадира В. Цуцаева, Алхазурово яхача юрта клуба заведующе Весиханова. «Красноармейский» яхача совхозе 70 саг чувоагIаш агитколлективо я бригадашка болх беш. Директивай проект дика дIайовзийташ ба агитатораш Мусаев, Акбулатов, Алиханов, Шаипов, Диженский, Дукхаев, митта кхьбараш.

Дика болх беш я Сунженски района «Ассинский» яхача совхозеи «Победа» яхача колхозеи агитколлективаш. «Ассинский» яхача совхозе 57 агитатор ва. Агитколлектива кулгалхочо Макарьева ший болх вIаштIехьбаьккхаб агитаторий тайп-тайпарча участкашка хургболаш, масала цхьабараш ба сомий-бешамаш лелечарна юкъе болх беш, кхыбараш — бьына дахараш кхеечарна юкъе, кхоалагIбараш — мах бахача моттигашка.

Директивай дIайовзийтара болх «Победа» яхача колхоза агитколлективо хIара сагаца баьб, вешта аьтча индивидуализировани агитаци.

Кхыча районашкара а дукха масалаш доладе йиш яр кердача пятилеткаи йолча Директивай проект дIайовзийтар бечa дикача балхах. Цу балха чулоацам дакъа лаьцар агитколлективай кулгалхой республикански семинаре. Март бутт болабуш республика массайолча районашка хинар районни мустой агитаторий семинараш. Цига КПСС XXIII съезда Директивай проект дIайовзийтам беча балха дикача оагIонех а кхоачамбоацарех а анализ йир. Цу массайолча семинарашка лекцеш ешаш а хьехамаш телаш а дакъа лаьцар КПСС обкома пропаганди агитацей отдела кхалаша, пропагандистий группа членаша. Дукха хаттараш дора агитаторашa Директивай проектах, из дIайовзийтара методиках, уж моттигерча декхарашца ювзарах, дIалхача эзарнaх юкедисарашца лоаттабеча къовсамех лаьца.

Директивай проектах агитаци йоарджаера юкъе кхоачамбоацараш да, кхьыметтел вай дикача оагIорахьа йийцача районашка а, хIаьта митта г.Грозне а. Дукхача районашка, промышленни предприятешка политически агитаци цахададаш еш яц, цхьаболча агитаторошa даим бац шоай болх, цхьайолча парте районашка, горкомашка, юкъьанцарча партийни организацешa агитационни балха кулгал эца ду. Политически агитаци ира гIулакх ледара лелалар на ба нах керда декхараш кхоачашдара оаргагIбахара гIулакх ледара цхьабахьан.

Политически агитаци вIаштIехьйоакххаш даим дагахьба еш В. И. Ленина указани: «Агитаци е ха деза, из хоаш ца хилча халкъа боахама планаш хIалак хургья». Митта лоархIам беш хиннa Ильич агитаци дIахьа хара. Из чоалхане гIулакх латт, эгара хьалха агитатор ше теоретически кийчнеца, идейни кхетам болаш хилалах. ШоалагIа агитатора вахар а моттигерча практика а йоаккхаш, кхоалагIа, фу аьнна дош, митта йоаккхий методически кийча хилац из хиларах. Укхаза дагахьба мехкгIалла я. В. И. Ленина а указани а: «Вхойоциa хьалгьара гIулакха йола пачхьалкхен кулгалла, беррогача колхозхойи болхлойи кулгалхо хила веза хIара агитатор». В. И. Ленина уж дешаш кердача пятилетка декхараш кхоачашдара, нала юкъе беш бола идейно-политически болх тоабара дакъьерча Директивай тешаша доагIаш да. Цу тайпара, хIара агитатор декхарийла ва агитаци дIахьа хоаш хила, из декхарийла ва пачхьалкхен кулгалхочун боарамe хила. Цудухьа, чIоагIа лоархIам да специальни семинарашка агитаторий дешар вIаштIехьдаккхар, марксизм-ленинизман цаьца дIайовзийтар, уж шоаш агитировать дича пайда гIулакх доаваш хилийтар, агитатораша политически агитаци методика хьехар. Цу гIулакхий районашкеи юкъьанцарча партийни организацешка терко ца йой, агитаторо тохамца лелабергдац ший болх. КПСС XXIII съезда материалашта политически, теоретически анализ е еш. Цу гIулакха цаьа в оагIорахьа кийчо е еш. Цудухьа агитаторий теоретически кечар лоархIеш болаш хул. ХIаьта митта лаккху практически декхараша политически экономически анализ яра лоархIам а: митта, фу карагIаьяннад, митта де деза, фу ю деза. Из декхар хала да, хIана аьлча агитатораш Iомабе беза производства процессана Iилма - экономически

(Чакхдоалар 4-ча оагIо тIа).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАХ

КIАЙЧА ЦIЕННА БЕЗАМЕ ДОАЦА БАКЪДАР

«Вьетнамски тIемаца гIулахь довлаш мел баранга нийсденна хурга безаме доаца, сайгонски правительствош чIогIа ца хилалах дола бакъдар. Къметтел инарал Тхи директората (ништта цIи йоаких шийх довл деча военни хунто — И. Б.) юкъера дIаваккхарца дувзаденна гIеттача политически кризисах премьер Ки хоархIавой, тIакха а чIогIа йоацаш, халкъа юкъе кIийле йоапаш хургьи из керте латта правительство».

Духхьал дIаргIа вай «Нью-Йорк таймс» яхача газета редакционни статья тIа цу тайпара дахча мукIарлоно духха дувцаш хилар. Эггара хьалха цо хьахьокх, КъулбехьенВьетнамерча ши бIаь эзар американски салте юкъе волча эскаре цига «демократи» бахьан долаш тIом бу яхаш американски пропаганда дувцар гуччахьа харц хилар.

Сайгонски военни хунтая царна доалдерийн тIахьожама кIаллиттача ерригача районашка хьайнача событешa шоаех дар шоаш хьахьокх. ХIаьта цар бахьан американций керттерча чIоагIалон пунктех цхьанахьа — Данаиге латтача 1-ча эскара корпуса командующе поста тIара инарал Тхи дIаваккхарах кIалла а латтаца, гIулакх цу тайпара хензйта гIерташ американски пресса яла а. «Берттера бахьан сенах латт аьлча, из латт, Вашингтона сайгонски марионеткаша тIемах оккупацеш кIалдахча халкъа бIаргагучча шоаш сийдоанача бахьа хиларах.

Къулбехьен Вьетнама ерригача районашка — Сайгоне, къаьнарча императорски столице Гуэ, городашка Данаиге, Хейане, кхыча моттигашка духкхача наьха митингаш демонстрацеш хул хIана ВIашагIкхийттача Штаташтен доал деча военни хунтаиен духьала. Данаиген Гуэн ерригa школаш, предприятеш, учрежденеш дIакъайлар 23 марта. Данаиге 25.000 студенто соцам бир кIирашна занятеш тIа ца баха аьнна. Данаиге студенташа лоацача хана ши радиостанци дIа а лаьцай, экспроприаца правительствана духьален Американа духьален заявленеш а яьй, аьнна хоам кхайчар 24 марта. Белгалдоалаш гIулакх ла, радиостанцей болхлоша, информационни агентствашна деча хоамех, «захватчикашта цхьаккха тайпа духьале аь ца хилар».

Къулбехьен Вьетнаме хиннача ситуаце мах беча хана тергалье еаш духкха фактах а, цу дакъе дынадара яраш а йолаш. 1963 шера марионетка Нго Динь Дьем дIавоаккхача хана керттерча низех цаI хинна буддисташ ништта чIоагIа гIайттаб тахан вице-маршала Нгуен Као Ки тIема диктатурана духьал а. Сайгона чухь митинг е вIашагIкхийтар 10.000 саргIа саг. ТIема диктатура дIаяккхаран Iаьлал хержача гражданск правительствага дIалаларан тIахьехам бенцига къамаьлаш дир буддистски лидераша. ЧIоагIа гIетташ болча духкхача наха керттера дIадехар вокал низ тIара дIабоаккхийга, вокалех латта гражданск хьысайера правительство хоржийга, инфляци соцабелга, тIом соцабелга да.

Вашингтонo цIий низ кхестар хулий лай Iаьдала керте лоаттаме гIерташ хIана аьлча, цера йоалоно деча мукIарлонах, из дIадаккхаро «вела политически халонаш» тIаккхача ергьар США правительствана. ХIаьта КIайча цIенна [illegible] а а ух тIеххьа. Империалисташ Вьетнаме лелаш гIаьрахой политика сий доацаш лоархI мацар беваш мел долча адамашa. Из политика вуламе хилар тIатIа дукхагIа кхетадеш боагIа Американа шийна чухьара бараш а. Аллха укх тIеххьарча денешка ВIашагIкхийттача Штатий 100 городе дукхача наьха митингаш демонстрацеш хилар кхайкадеш укх тайпара лозунгаш а долаш: «Соцве Вьетнаме чуетташ йола бомбаш», «Вьетнам вьетнамцашта», «ЦIабаха кованост ле салташта», «Къаман хортамукъален фронтаца переговораш йолае», «Къелта тIом дIахье, халкъа духьала тIом ца а беш». Из а ВIашагIкхийттача Штатий историе чухь эггара йоаккхагIа йола тIема духьалара кампани — Вьетнамера интервенци ерригача Америко къабалъеш а яхаш президента Джонсона курра эь заявленеш харцхилар дика хьахьокхаш йола кампани. Вьетнамера агресси — пайдаш бахьан долаш дийхха дола герга тайпаш вулама мекъедахарца дIаккхвчаш йолча эггара къизагIча методех а кхоачамбаь Iеш бoацача йоккхийча тоний пачIахьай политика.

«САТЕМ БОАЦА САТЕМ»

Уоттс—Лос-Анжелос яхача американски города негритянски район — расови къизача доний арена а хиннa духхьашка дIаоттаи яц хувек общественноста хьалханa. ЦIалахача шера августе бетта цIий Iодахийтали зенаш деши чIоагIа гIордахьна доккхий доваш хилар квартале бахача негрaштен штата полице берриг низ сарцагIа а баьккха. хьаллоацам хиннача кIайбараштен юкъе. Цу хана 34 саг кийра, 800 сага човнаш йир, ши эзари ах эзари гарта саг лаьцар.

Цул тIехьагIа, март бутт юкъе кхаьччача хана цIий Iодахийтаи керда дов хилар укхаза ВIашагIкхийттача Штаташка меттел, ерригача дунен тIа а гIордоалаш. Долла хIама а доаламбоацача хIамаппа тIагIолла дIадоладенна хилар тергал дича, гуш да, адам доахденна хилар. ЗIамигa сийг баьлча а, боккха эккхам хилара дола бахьан хила тарлуш хилар.

Негритянски школаша шаха, эгтархой цIаахa болабеннача хана, цхьан зIамагача саго — негра, лоадамбоацача дакъе общественни порядок талхадьй. Из хатар ниххача хана цига тIабаьхкача полицейскеша порядок тоххаьлр лаца лаьрхIар. Цхьабакъда, гоппахьа латта дешаргхой чIоагIа оглагIоргбелча тайпара лаьа нар из. ВIашагIкхийттача наха чIоагIа духьале йир палицена.

Города керхI участкера цу саьhате машинашца коанъостах кхьчар полицена. Иах а дукхагIа вIашагIкхийтар. ВIашкаетта волаведар массава а. Хьунах аьнна цIи дIаяржаш санна, неграша кIайчарпа деза дово чуозайир августе хиннача доваша дахча зений зераш хIана а йовнаш йола лоаллaхара улицаш.

Керда новкъостах кхаьчар полицена. Гетте 36 квартал цу а ераль, кагалаьца гераш а долаш, улицаш IоцIенъе йоалеар из. ЦхьацIайолча моттигашка гера вIашкаетташ а нийседелар. Из событи хиннача даьга доацаш нийсвенна 30 шу даьнна Лоурене Гомес — ихе бера да вийра. Ништта вийра довна юкъе хинна доацаш ца хинна негр — Джо Ли Креуфорд а. Палице яхачух, кунна топ техай гулбеннача неграшта цхьан кIен тхов тIара топ еттан вагIача снайпера.

Юхера а 5 марта сархье эттаб, полицена ладечох, «Сатем боаца сатем». Полицейски чинаша хIанз дов. кхал дош дувц ништта сиха «порядок оттас» вIаштIехьаьлар шоай августе болча хиннача восстание шоаш Iомадеттадь а шоай страдаш кердагIа болча тоханкаца кийчъа хиннаь а хиннa.

Цхьабакъда, американски Iаьдалкъа, хьагучаш, кхаккха хIама Iомадьлаш. ХьалхагIа шийна яьккхача Центральни разведывательни управлене хинна кулгалхо Джон Маккоун керте латтача комиссе 100 де ваьккхар соалха хиннача событех йола доацаш Iомаеш. 1965 шера декабрь бетта комиссе бакъдир, «нагахьа санна Уоттса райoне бахача неграшта болча наьха экономически хьал тоадар де дезар ца дейя, керда довнаш гIотталара йола юкъиг мара хургьац августе хиннача довнех», аьнна.

Керда хьайнача «негритянски тIемо» американски правительствага тIала айтар хьал цIенхашта хиларах, Нью-Йорка гетто, Чикаго, кхыча городашка хьал кхоккадена хиларах кхаьча хоам хилар бахьан долаш дукхагIа а. Президента Джонсона, вице-президент Хэмфри юстице министр Катценбахи цига а волаш, 18 марта КIайча цIагIа тIайнйар негрий гражданск бокъонаш хилийтара тIехьарча болама кулгалхой. Кена йоалоно беча хоанах, цига къамаьлаш деча хана дийцар расови дискриминаце, хьабе болх боацаш нах хилара, неграшка болча наьха материални хьала проблемашца дувзаденна сдукхза зенаш». Цхьабакъда, цу хоанаш тIа хьоцказеш а дац бокъонаш цхьалера хиларах йола шиш пропагандистски декларацеш практически чакхъяха йоалла безам болаш США правительство хилар. ХIаьта «сатем боаца сатем» ихы а эккхам хилар кхераш,болаш бa.

«ДЖЕНТЛЬМЕНАШКХА ДОЛА БАРТА ЦА ХИЛАР»

Брюсселе вий болх чакхбьехкар Франци, МалхбузенГермани, Итали, Бельги, Голланди, Люксембург юкъебоагIаш йолча Европейски экономически сообщества Министрий Совета артIамарча сессе.

ЕЭС-а членаша шоашта хьалханка оттадаь декхар да промышленни юртбоалахмен продукци воалаша а йоалаш йоккхара-гIарa «юкъара рынок» вIашагIйоаладига. Цхьабакъда, хIанз массехк шу да къоаста ца дахчуа тIехьагIа таможенни духьаленаш а отталь кхыча пачIахьалкхенех хьакъеастальча чугергьеннача торгово-экономически группировка лерхIараш дизан кхоачамде йиш ца хулийтаи долча дукхача лоархIамегIарча дешашта цхьаккха дича а партнерий барт вIашагIа ца кхета. Капиталистически конкуренце центробежни низашца вIашагIйоаккхаш хитт «шестерка», кулпа юкъе доккхий довнаш а доахаш. Масала. Франце, нагдарa аьлча, бойкот яьй «юкъарча рынка» органий балха.

Укх шера январь бетта ЕЭС-а органий заседание юхабьхкар французски ницалаш. Цу хана вIаштIехьбьлар ЕЭС вIашагIйоллара хьакъехьа Риче кулгаш аззахча договора чуккхача условенита духьала хинна Париж хана юхайоалаш хиларах (газеташа «Джентльменашка дола барта ца хилар» аьнна тейтара нийса цIи ехила) бола барт. Эггара чIоагIагIа французий кхерам кулгаш айларадукхагIа хиларка «юкъарча рынке» решенеш тIаьнара принцип и. Нарже гуччахьа хьаьлар ништеча поралах вокх юхайсача «шестерка» членаша Франциена карлоахка тарлу торгови лелаеча аьттув боацаш дола гIулакхаш. Франце нисхалаша совещанеса шоай гIаьлдаш хьалгладаьзар из принцип юкъе ца йоаккхаш тоаергья аьнна тоах довкъаьпохалю дош дешачул тIехьагIа чера. Цхьабакъда, цул тIехьагIа а хIана вIаштIехьдиланар министрий. Цул хьаглагIа. 28-ча феврале — 1-ча марта хинна сесси «ше латтачара меттахьа ца лаьцар» аьнна яьхкар.

ХIанз Брюсселе дувна отталаьча декхаьта юкъе нийсденна эггара чоалханегIа зараш хIана вац дIалда дола, сообществе дукхазал а кришсаш хьель дешаш. Эггара чIоагIагIа къовсам тIа йола проблема — юртбоахама продукция доавол дехьа йоккха дIаккхахьийтара новкъостал лар духьа вIашагIйоллача, юрта боахама шинъ гойтарен тешаш бахарен европейски фонд силаш йолчох дола хеш. Сесси йола а алалехьа пресса сихийра хIара чехке дIачутедача кхчан боаршаш кхча дохкара порядкан хьакъехьа барт вIаштIехьбаргбоаццийга. Журналисташа дувц, духхьал из дош дар 1964 шера «шестерка» министраша бIарчча ди-бийсаш доахаш заседаненка дийцар, яхаш, хIаьта а кхы барт вIаштIехьа ца боалаш дисар из. Из-м кхеталеш а да Франс Пресса агентства обозревателя ладечох, «укхаза вIаштIехьдаккха ловзIар мелхардаш францаш дIайохийтелга хинна ца Iеш, кхьадолa мехкаш экономически дегIадоаладелга а да». ХIаьта «дукхагIа хьаьккхара, кIеззигагIа дIаллара» принцип хоаламболча лоархIаме я укхаза.

Лоацца аьлча, газеташа ладечох, «низкьалча хьалашка» чакхъяьннача брюссельски совещание а вIаштIехьдалаьар вIашдухьалденашта кIалхарьаргйола ниих лаха.

К. БЕЛЯЕВ. (ТАСС).

СПОРТ

ПРИЗ—СТУДЕНТАШКА

Традиционни хьашаа йоладенной укх шера вай республике футбольни матч. Самардийнахьа городской спортивни совета кубок яккхара аь дIахьош хилар физкультура коллективайн спортивни обществан ийс команда.

Ятъа хьалхара этап яр 11×100 метр йола эстафета. Эггара дикагIа тоэам баьккхар «Терек» команда дублераша. Цар ха я 2 минути 31,2 секунди, шоллагIа баьккхар динамовцаш (2 минути 33,9 секунди), кхоалагIа — ГРМЗ футболисташ (2 минути 35 секунди). Цул тIехьагIа майда тIа аралар ниэ бола ши команда — «Терек», «Динамо».

Матч 20 минут мара ца хилча хала ма дий гол чутоха, цхьабакъда, из де вIаштIехьдьлар динамовций. Массехк матча счет хьа ца елаш йисар. ХIаьта эстафете дикагIа дола хьохкамаш гойта командаш шоайла лайаар. Уж яр Грознески ремонтно-механически завода, «Старогрознефта», педагогически института командаш. Царна юкъе котъаьлар пединститута команда.

Юххера финале вIашагIкхийтар «Старогрознефтен» пединститутен футболисташ. Цига а котъаьлар студенташ. Эггара хьалха традиционни приз яьккхар цар.

В. ПОСТНОВ.

ВЕЛОСИПЕД

ЦIаккха а ца хиннача тайпара хьалха дIайолалья укх шера шоай сезон велосипедисташа. Май бетта хургIолча Ерригсоюзни яхьага кийчлуш ба вай республикан велосипедисташ. ХIанз тренировкаш еш ба уж. Цига дакъа лоацаш ба шийтта спорта мастери барзI цхьоалагIа разряд ярашп.

Грозный — Махачкала. Грозный — Орджоникидзе. Нальчик — Черкесск — Нальчик—Грозный — укх маршрутах барзI дийнахьа 1200 километр никь бергба велосипедисташа. Спортсменаш яхьага кийчбеш я СССР-а спорта мастер С. Авраменкова. Ше болх бе йолаелча дена СССР-а спорта 25 мастер кхеваь цо. духхьала 1965-ча шера — ялх саг.

Тахан Нальчике а кхьача кховна Черкесске гIорга велосипедисташ.

О. НИКОЛАЕВ.

Съезда сийна

Укх деношка Шелковской районни культура ЦIагIа гулбенна духкха нах бар. Укхаза яр районни культура ЦIен коллективо кийчъя «Тхоай партес нийсача новкъа коммунизмага дуг тхо» яхача темах йола сайре. Из яр тахан хьаеллача партe ХХIII-ча съезда хиталь.

Фойе латтача истоли тIа керда журналаш газеташ укхар деша безам болчоа. Хозадар «Шелковской района хьалха лаьттаракъ яха районни библиотеко кийчдьи «Яхье баьннарий хьонхаммаш». «1966—1970 шерашка пачхахьалкхенга продукташ йоахара плац» яха КПСС райкомо кийчдаьй степни.

Районни культура отдела инспектора Г. Ф. Киндера сайре хьа яй йийлае а денархоаша литературни монтаж йийшар. Цул тIехьагIа «Пятилетка коммунизмага хьалхатаIар да» яха темах доклад йир культура отдела заведующе М. А. Дюнас.

Сайрене къамаьлаш деш хилар СМУ-3 парторганизаце секретаре А. Дзензель, «Сельхозтехника» объединенеи керттера инженер нов. Гончаров, хин дехача система директор нов. Медведев. Цар массане а дийцар XXIII-ча съезда сийна къахьегамхоша тIаийна социалистически декхараш кхоачашдаь хиларах.

Сайре чакхйоаллаш Каргалински культура ЦIен самодеятельни артисташе концерт оттадир.

К. ГАЛИНА.

БИОЛОГ-IИЛМАХО

ДУКХА ДОККХА доаца цIа гойтара пособеи тайп-тайпарча садоаллача хIамай образецех хьалдизза да. Пенех хьалтеха доахи таблицаш, схемаш, сурташ-плакаташ. Нохч-ГIалгIай педагогически института зоологе кафедра дешара аудитори я из. ВIашъинхе айхха латтача истолаш тIа IотIабийрза боалх студенташ. ХIанз практически занятий я. Теоретически материал практике Iомаеш, шаьрьеш боалх студенташ. Садоаллача хIамай организм сенах латт? Миншта кхухь цар хьайбашта а наха я юкъе тайп-тайпара кхераме лазараш? Укаш а кхы дукха а дешаш къоастаде гIерт студенташ-биологаш. Занятеш дIахьош ва института вокхагIа вола хьехархо Ужахов ИбрахIима Джабраил. Каст-каста хаттараш ду студенташа шоай хьехархочунга...

— Ер малагIа мыжелг я?

— Мичахьа доахк уж садоаллача хIаман яхьнаш?

— Нийса хоадаьйий ах ер?

Теоретически а практически а оагIонашкара шийн специальность — биологи — дика хоаш волча Джабраила хоадамболлаш жоп лу кIаране хаттара. Хаттар доагIача бесса къоастадарел соагIа. хIара студента, лоIам гучабакха а хьож хьехархо.

...Студенташца цхьана истоли гIа IотIаьвийрза воалла Джабраил хьалнийслу, хьахьож. ДегIеш хоав йоаш. гIийло. юкъерча дегIара сaг ва из. Низоо, йIаьха саббаре юкь. Хинна, шийн студентел дукха вокхагIа ца хеташ. къона ва из. Цхьабакъда, цун къонал йицлу цо занятиш дIахьош хьахезача: дукхача шерашка деза биологи Iомаеш а хьехаш а хиннача йоккха опыт йолча специалиста тара хул из. Биологи цунна чIоагIа дукха еза. хIаьта шийн цунцарча безамга хьежжа дика а Iомалай цо из. КIезига хьайбагIадац Ужахов Джабраила биологе къайлeваш кхаргашт гIерташ.

ГЕТТАРА ЗIАМИГА волаш байлар Джабраила къахьегама чам. ТIема тIехьарча халача шерашка кхелега кIаьна мара ца вар из. хIаьта а цу хана бераш а болх бе безаш дар. Цхьабакъда, мела хала дале а, цхьацахьа боах а беш, юкъах ца дуташ. тIагIертта дешаш вар Джабраил.

Юххера а, итт класс яьккхачул тIехьагIа, Алма-Атерча пачхьалкхен педагогически институте дешa воала Ужахов Джабраил. ДIадолалу цIенха дицлургйоаца студенчески шераш. Дукха беза педагогаш-авторитеташ, тишаме новкъостий, доттагIий.

Дешара дисциплинашта юкъе естествени Iилманта тIалеташ вар Ужахов Джабраил, хIаьта царна юкъе а биологи къоастадир цо.

Институт яьккхачул тIехьагIа города Алма-Ата школашка педагогически болх бу Джабраила. ХIаьта Нохч-ГIалгIай халкъа автономи юхаметтоттальчул тIехьагIа, цIа а вена хьалагIа республика школашкен, тIаккха Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен пединститутан болх бу цо. Хьехархой практически балха тIехьа гучадаьлар Джабраила, ше хьалаьа шинъ нийса болхаш.

ПЕДАГОГА ВОЛХ лора балха тара дег оаш, цу шинге а, цхьанне физиологически оагIонгарен, хIаьта вокх, педагого, кхетаме (духовни) оагIонгарен берзабу нах. ХIана аьлча дешанза вола «баьде» саг а лазар доле сaг ва. Лорея педагогей болха юкъера башхало цар даьча дарбай тIехьале гучалар. Цхьатарра доацаш. ергаш хилар я: лоро даь дарба цу сихьате холуш из. хIаьта педагого даь «дарба» тIехьагIо, цхьа ханнаш яьлча мара гучадалац. Дарба хиннадий-даций а хов. дарба хиннадале, мел дикадеа, миштa хиннад а хов. Цхьабакъда, ше тоаьча чнахочох лобо доккхал хиш сийна. белгалда, сийдаче ше вьаххача сагах доккхал педагого а ду.

Ништа кхетабу Ужахов Джабраила а шийн болх.

Ше ца болх ца баьча хIетта хоаргац, мел тоалуче бе педагога болх. ЦIаккха тоаьбаьле йиш хилац цун шийна хоачох. Цигар, нах, социальни хьалаш кулалуш санна, педагогаш дIадехар а хуацалу. Студенташ хьехттар а, царна дIаIомаде дезар а шерагара-шерага хуцалу. тIехь-тIехьагIа чоалханегIа а хулаш. Аспирантуре а вена шийн гойтал кIоаргагIа Iомае кIоагIо Ужахов Джабраила. Дагестански университете биологи Iомае воаца из.

ДИССЕРТАЦИ ЯЗЪЯР дукха Iилмо эггара кIезигагIа караерзаьлчарах йола теми хоржи Джабраила — дахкашта тарарча садоаллача хIамай гельминтофауна. Медициней, ветеринарен, халкъа боахамен чухь боккха лоархIам болаш яр из тема.

Iалашметтадукхатоххамаш дедийзар Джабраила: цо хьалаьца теж теоретически кIезигa ехкa хьаларга хьежжа, дукхагIа долча дакъе практике шийна гучадаьннача тоэам бе безаш вар къона аспирант. Цудухьа чот-са йоацаш дукха уттайир цо опыташ, каст-каста ихар экспедицешка, е хьаш хилар иттаж, бIаьш, хьаштдале, зоарашлабораторно анализаш. ЧIоагIа гIо дора, шийн ниэ-сакхо ца деш, къахьегаш, хIанз чухь шийн дакъа лаца гIертача аспиранта Дагестански университета Iилмахоша, къаьстта профессора С. В. Пигулевскиен доцента Д. П. Рухляевин. Iилмахошта массане а дукха волаш хул хIама ха лоеш. Iилма чухь цIенхашта къахьега безам болаш вола аспирант. Ништа дукха везар Iилмахойта Ужахов Джабраил а.

Юххера а диссертаци («Гельминтофауна мышевидных грызунов Дагестана и ее эколого-географические особенности») кхаьль яьццай. Бакъда, цунна защита е сиха ца къона тоххамхо. ХIана аьлча тоххамаш даь гучадаьннар нийса дешац хьажа веза, хIаьта цу гIуланга ха ма. Хано тешал а даь, бакъбаь. чоагIбаь болх мара Iобилла рыьла ма Ужахов Джабраил ПачIахьалкхен комиссе чу боагIача Iилмахошта хьалхашка.

ЦIаькха а цIаькха а вода Джабраил Дагестана тайп-тайпарча моттигашка дахкашта тарра садоалла хIамаш лоацаш. Цул совгIа, климатически Дагестана лаьттаншта тара йолча Нохч-ГIалгIайчен районашка а хул из дукхьаш. Шийна гучадаьннаш, ше тохкар боъхьонца нийса хиларах тешаш гIерт аспирант.

Юххера а ше баь тохкам Iилмахошта хьалхашка баькъбе ниэ кхоачаргхъл а рах ше тийшача дIалу цо шийн диссертаци ПачIахьалкхен комиссега. ХьатIаххьачар защита е оаш да. Джабраила Iилман балха мах бе гулбеннача дIа хеача Iилмахоша цIенхашта лоархIам беш бувц из болх. ДукхагIбаш диссертанта оагIонцахьа ба, цхьабакъда цаI духьала а ва. Дискусси йистейоаллаш вйадаьлла дагучу Ужахов Джабраила сийбе а, шийх бIубенна а къоастаду Iилмахой шекбийина дешаш, хIаьта ше даь тоххамаш нийса хиларах комиссе членаш теша а бу. Кхадж тоссачул тIехьагIа гучадоал Iилман совета членаш берригаш а Джабраила диссертаци бакъъенн болга. Ништа, биологически Iилмай кандидат хул Ужахов Джабраил.

ХIанз Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен педагогически институте вокхагIа хьехархо волаш дIахьош ва цо хьалхата болх. Вайнаха юкъе эггара хьалхара биолог-Iилмахо хинна, Ужахов Джабраил.

ЧАХКИ ВАШЕР.

ВАРКАЛ ХЬОНА, РАЯ

[illegible] цIа цу а [illegible] Рая Пельмегьонской-Юртарча библиотеко болх бе оаа. Цхьабакъда, цу [illegible] хана шийн [illegible] гIулакхашца массанена а [illegible] кийнад цун. Йоккха яц из [illegible] болa библиотека. Цхьабакъда, юртбоахама, промышленноста [illegible], общественно-политически, советски доаьал [illegible] болла художественни, кхидола литература [illegible] а укхаза [illegible]. Цхьацца отделашка [illegible] да из дорригa литература.

Дукха дешараш хул библиотеке. Тайп-тайпарча профессех ба уж — [illegible], [illegible], [illegible]. Цхьа [illegible] Рая [illegible].

[illegible]

С. [illegible].

КНИЖКАШ ДЕЗАРАШТА

БархI бIаь тарга библиотека я вай республикe. Уж массе а книжкашца цига Iалашлу республиканcки библиоколлектора болхлой коллектива.

Доккхий декхараш да укх шера библиоколлектора болхлошта хьалхашка латтараш. Ах миллион книжкаш брошюраш дохка дезаш ба уж. Уж да соахка декхачул дукха дукхаш.

ДукхагIа йолча библиотекаша йоахко ю шоай книжкаш фонд шерьяра. Царех я Октябрьски района №№ 1, 3, 5, 6 йолеи Заводской района №№ 1, 2, 3 йолеи библиотекаш.

П. ПОПОВ.

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА ПОЛИТИЧЕСКИ АГИТАЦЕХ

(Йоастадоалар. Доалалур 3-ча агIо тIа).

анализ е. Кхетаде деза, хIанзара экономически реформа халкъа боахама планированин енга тоаде, экономика эргаккха, цук эффективность лакхъе лаьрхIа йола бIарчча Iилма процесс йолга.

Агитколлективашта дешаа деза предприятей, колхозий, совхозий, учрежденей практически декхараш, цар ихе шера планаш, ништта района, республикана, мехка хьалхашка латта юкIара декхараш, республика, района предприяте, колхоза, совхоза хоадам болаш долча декхаращца бувза ха деза болх. Уж декхарийла ба дика опыт Iоле, ховш хила, мальхера дар, дикагIа дар шерагIа доаржаде, масса оагIора новатораш, производстве хьалха латтараш хьалаца. Къахьегама фронте массови инициатива йоаржалра, Директиваш тIа дувцача тайпара даим йоаржае еза социалистически яхь, чехкагIа керда техника производствана юкъейолача, моральни стимулий лоархIам лакхбелга Iалашде деза.

Агитаце нах кхетаргболча форме дIайовзийта еш яхьа итогаш, къахьегама творчески энтузиазм. Тергал ца еш йита йиш яц тIехьала метаргдаш, масала, Сунженски мехкдаьттахоша съезда сийна мехка итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта дела аьнна дIайийца декхар санна йола факташ.

Агитаторий дешара хьалхарча шин декхарца дувзаденна да кхоалагIа декхар а: агитаце методика хьехар, хIаьта из йоацаш хила йиш яц агитаци, цун низ. Вай, хIанз а лоархIама мах бац агитаторашка беча методически балха. В. И. Ленина лоархIаш хиннад моллагIча агитатора искусство эггара дикача бесса шийн ладугIараш влияни ярах латтаи хилар. ХIаьта из а агитатора методически гонзал. А. М. Горьке аьннад «Турпалча гIулакхо дIадех турпала дош». «Къахьегамхой керда пятилетка кхоачашъяра варцагIбаха беза турпалча дешала, хьакъал, дегаш лоталеш долча агитатора дег тIара доагIача массала мер чу дужача дешаца.

Агитационни балха дукхагIа юкъеоза беза кулгалдеш бола партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахамий болхлой. КПСС Грозненски горкома секретараш коллективо ух предприятешка, цига цар къамаьлаш ду Директивай проектах лаьца, болхлоша тедача дукхача хаттараншта жоп тел. Къаьстта дика чакхдаьлар цар вIашагIкхетар «Красный молот» яхача завода цехашка. Парте Грозненски горкома бюро членаша болхлошца, гIуллакхерча нахаца вIашагIкхетара опыт хьалаца еза кхыча райкомашен горкомашен. Агитаторий мугIарашка специалисташ, кулгалду кадраш хиларо новкъостах дерга КПСС ЦК партейни сентябрьски Пленумашка дIадехарийн, къахьегамхой идейно - политически кхетам лакхбара хьакъехьарча хIанзарча декхарийн хьисапе агитационни болх тIаьбе.

Ленински, Октябрьски, Сунженски, Назрански, кхыча районашка болх беш я агитаторий школаш. Опыто хьахьокх, из эггара дикагIа йола агитаторий дешара система йолга. Дика хургдар 20 а кхы соцмагIа а агитатораш болча йоккхийча парторганизацешка массала болх беш йола агитаторий школаш вIашагIьехкача.

Директивай проекта проблемаш дIайовзийташ керттердар да цар тIа белгалдаьхача пятилетка политико-экономически декхарий чулоацам гучабаккхар, уж кхоачашдулургхилар белгалдаккхар, цар исторически дунен - халкъашта юкъерча лоархIама пропаганде яр.

Цхьаболча новкъостий керда пхе шера план Iомаеш безам хул республика пятилетка моттигерча проблемашта керте оттае. Цу хIама ше ду юкъарча проблемашта. Из нийса дац. Республика пятилеткана анализ е йиш яц эггара хьалха берригача мехкa декхарашта анализ яь а, цар кIоарга уйла яь а мара. Цудухьа хIанз Директиваш Iомаеш мехка халкъа боахама лоархIаш дегIадоаладар дувцаш республика боахама далакъошка торонаш лаха еза, 1966 шера пятилетка хьалхарча шера план дикагIа кхоачашъяра йоаржае еза социалистически яхь. Масала, хIанз юртбоахаме керттердар да экономически ларда тIа таханара юртбоахама бахаш вIаштIехьдахар, бIаьстан бахаш шийн хаапаьа чакхдахар.

Политически агитацеа юкъе йоккха меттиг дIалаца еза советски халкъа вахара хьал, цун культура дегIайоалалара дешаша. Дерригa а сага духьа, цун ирсан духьа яха программни принцип чулоац кердача пятилетка.

Халкъа вахара-хьал тоадара хьакъехьа лурьяш хилча, агитаце белгалдаха деза общественни производства эффективность хададеш лакхъяра налзьала мара из де йиш йоацыйга, инициатива йолаш шоай декхараш лерттIа кхоачашдеш берригача советски наха къахьегарга хьежжа мара цу гIулакха тIа тоэам баккха йиш йоацыйга. Халкъа вахара боараи айяра декхараш айхха дувзаденна да предприятей, колхозий, совхозий, Iилман учрежденей балх тоабара хьалда долча дешашца. ХIара болхлочо, хIара коллективо халкъа юкъарча гIулакха юкъехьоча а къахьегама лакъхъ тийша хургда Директиваш тIа белгальяьча цаьфел а тIех халкъа вахара хьал тоалургa. ЛоархIаме да, коммунизма материально-технически бахи хьальяраш советски халкъа материально-культурни боарам лакхйараш юкъе белаш болча бувзамах дIаккхетабе хоаш хилар. Цу гIулакха тIаьерзадаь да кердача пятилетка керттера экономически декхар. Укх тайпара да керттера цун лерхIараш: кердача техникаша лакхъяра эффективность тIатохар, цу тIа юрта боахам дегIаяхар тIатохар, юххера а цох хьалхулар да халкъа вахара боарам лакхулга.

Доахка гIалат хургдар, нагахьа санна боахама декхараш дIалоацийташ, агитаце наха политически нравственни кхетам балара, дIаккхача заман кхедисаранта духьала лоаттабеча къовсама дешаш тергал ца деш хилча. Керда декхараш кхоачашдеча хана вIалла машар хила йиш яц дIаккхача заман кхедисаранца. Цхьа майан лоацам лиц Директивай проект кеча тохачча тIехьагIа республике сектантски главараш тохабенна хилар. Уж гIерт нах харцахьарча новкъа баха, уж Iехабе, наха партийни политика тергал ца ейита, керда декхараш кхоачашдергхиларах бола цар тешам бойбе. Цудухьа агитационно-массови болх беш дукха суеверийта духьалара къовсам чIоагIбе беза, кхалбесаш гучабаха беза, атеизм бакъ хиларах нах дIаккхетабе беза.

ДIаккхача заман кхедисаранашта лоаттабеча къовсаме агитаце массаболча формех пайда эца беза: сабаре нах дIаккхетабар, идейни влияни яр, къуй, спекулянташ, хулиганаш, реакционни личносташ гучабахар, индивидуальни болх, бахача наьха сходаш, митингаш, ништта кхы шерра общественни балха мероприятеш. Цу хьакъехьа, укх тIеххьарча бетташка хозуш болх баьб, масала, Ачхой-Мартана районе.

Наха еш йола политически агитаци къаьстта лоархIам болаш я съезд хиллехьа а хиннача тIехьа гIа а болча хана. Цуна чIагIаммад КПСС ХХIII съезда дувцаргдолча ерригача декхарех нах дIаккхетабе, цар кIоарга уйла яра къахьегамхоша новкъостал де. Цун лоархIам кхы а лакхагIа айлу зерала партийно-политически дешара система шу чакхдаларах. Политически агитацин лекционни пропаганда — уж я бIаьстан-аьхкий хана КПСС ХХIII съезда материалаш дIайовзийтара йола шин керттера канал. Цудухьа партийни организацешка парте съезда материалашта пропаганде агитации яра бола массово-политически болх лерттIа вIаштIехьабаккха беза. СССР Лакхехьарча Советашка хоржамаш дара агитационни болх боарябе беза съезда материалий дарза тIа. ДIахьойха беза мел боккха лоархIам ба сойзин пачхьалкхен коммунизм хьалъеча, цун интернационални чулоцам.

Къахьегамхой зойман инициативен сирцагIбаккхара лоархIаме положенеш хила еза керда пятилетка йоллале хьалхагIа экономикен культурен дегIайоалларах республикана ена Ленина орден, КПСС ХХIII съезда болх, СийлахьчаОктябра 50 шу дизар. ХIаьта пятилетка тIеххьара шу нийслу В. И. Ленин вича дена 100 шу дизарца. Цу лоархIамерча денех пайда эца беза агитационно-массови балха, хIаьта цу ларда тIа кхахьегамхой политически къахьегама декхал айде деза.

З. ДОН.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганда агитаци отдела заведующе заместитель.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадугIа

[illegible]

РАДИО: [illegible] — Нохч-ГIалгIай [illegible]. [illegible] — [illegible] программе [illegible]. 6.45 — Гересте гIалла хоамаш музыкальни антракте. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор 7.30 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — «Вай коммунизм таш да» яхача [illegible] концерт. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.00 — Концерт. 16.30 — «[illegible] телевиденеца [illegible] дакхад парте съезда» яха передача (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москвера трансляци. 17.10 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.25 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 17.40 — Музыка. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00 — Москвера трансляци.

УКВ: 9.00 — «Вай коммунисташ» яха концерт. 9.30 — «[illegible]» яхача [illegible]. 10.07 — [illegible] тIехье [illegible]. 11.00 — [illegible] яха концерт. 19.00 — «СССР-а халкъий [illegible]» яха концерт. 19.40 — Партеги. Ленинах. Даьхенах дола илли. 21.10 — «[illegible] Олесьн» яха радиопостановка. 22.30 — [illegible].

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «[illegible]» яха бIаьстан [illegible] бола дерригa лаьрхIа передача. 12.10 — [illegible] «Ломашка» яха передача (гIалгIай меттала). 12.30 — Лоаца метражни фильмай сборник. 16.05 — «Парте [illegible] съездахо дола дувцар». 18.40 — Парте ХХIII-ча съезда сийна литературно-музыкальни композици. 19.30 — Концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шира фронтовой улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-29; редактора зам. — 2-07-01; [illegible] секретара — 2-45-40; партийни [illegible], промышленноста, юртбоахамий, культура, [illegible] отделаш — 2-25-72; корректорей — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-29; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-40; отделов партийной жизни, промышленности, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. [illegible] проспект 7/34.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

СФ05109. Заказ № 1578.